

У НОМЕРІ

6 стор.

Яким буде новий Закон України "Про державну службу"?

З метою подолання практики політичних впливів та гарантування прозорості процедури призначення на посади вищих державних службовців доцільним є утворення спеціального колегіального державного органу, відповідального за формування високопрофесійного корпусу державної служби.

8—9 стор.

Внутрішнє переконання судді як елемент оцінки доказів

Внутрішнє переконання судді ґрунтується на доказах у справі. Переконання судді визначається вимогами норм матеріального права, виражається в його процесуальній діяльності і завершується в судовому рішенні відповідно до розсуду судді в межах, встановлених нормами законодавства, яке застосовується.

14 стор.

Переведення на іншу роботу

Тільки за згодою працівника допускається його переведення на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації, а також переведення на роботу на інше підприємство.

Читайте у наступному номері

Інноваційний розвиток України:

наукове, економічне та правове забезпечення

Обмежене фінансування — обмежена незалежність

Комітет Верховної Ради з питань правосуддя розглянув законопроект "Про порядок фінансування судової влади та органів системи судоустрою в Україні" і рекомендував його для прийняття парламентом за процедурою другого читання як закону. Про необхідність прийняття цього документа, а також про "вузькі місця" проекту бюджету-2007 наш кореспондент веде розмову з народним депутатом України, членом Комітету з питань правосуддя Оленою ШУСТИК.

— Чому, на Вашу думку, виникла необхідність у прийнятті такого закону?

— Власне — це реалізація вимог Конституції щодо незалежності органів судової влади. Адже питання фінансування судів безпосередньо пов'язане з поняттям їх незалежності. І ні законодавча, ні виконавча гілка влади не повинні здійснювати тиск на судову владу в процесі формування її бюджету (до речі, саме такий підхід передбачає Європейська хартія про Закон "Про статус суддів").

Сьогодні ж бачимо протилежну картину: існує реальна фінансова залежність судів від органів виконавчої влади. Пояснити це можна, найперше, тим, що Кабінет Міністрів має монополію

право законодавчої ініціативи щодо розробки проектів річних законів про Державний бюджет. Користуючись цим, він на власний розсуд вносить пропозиції про фінансування судочинства і не враховує пропозиції судової влади щодо її фінансування. Як результат, за останні 10 років бюджетні запити судової влади жодного разу не були враховані у повному обсязі, а лише на 40—50 відсотків. Яскравим прикладом постійного недофінансування судової влади може слугувати стан приміщень більшості районних судів, навіть столичних — це далеко не палаци правосуддя.

Погодьтеся, не можна бути незалежним наполовину чи на третину. І неупередженим та справедливим не можна бути частково...

5 стор.

“ЮВУ” у новому форматі

Передплата-2007

Передплатний індекс	Вид передплати	Ціна (грн)
33787	основний передплатний індекс "ЮВУ" як для фізичних, так і для юридичних осіб (на кілька місяців, на півроку...)	14,94 (на міс.)
21615	передплата на рік — найпрактичніша	167,24 (на рік)
22404	комплект юриста: газета "Юридичний вісник України" та журнал "Бюлетень законодавства і юридичної практики України"	30,44 (на міс.)
08440	комплект правника-науковця: газета "Юридичний вісник України", журнал "Бюлетень законодавства і юридичної практики України" та журнал "Юридична Україна"	43,09 (на міс.)
95047	комплект юриста-господарника: газета "Юридичний вісник України" та журнал "Вісник господарського судочинства"	44,81 (на 2 міс.)
95703	комплект конституціоналіста: газета "Юридичний вісник України" та журнал "Вісник Конституційного Суду України"	40,26 (на 2 міс.)
95702	комплект працівника суду: газета "Юридичний вісник України" та "Вісник Державної судової адміністрації"	51,53 (на 3 міс.)

Шановні читачі!

Зважаючи на ваші численні прохання, ми повновластно випускаємо щотижневий "Інформаційно-правовий банк" "ЮВУ" — з 2007 року він, як і у попередні роки, буде виходити у вигляді вкладки до газети, яку отримуватимуть усі передплатники "Юридичного вісника України" (тобто, передплативши "ЮВУ", ви автоматично отримуватимете й "Інформаційно-правовий банк"). До речі, порівняно з 2005 роком обсяг "Інформаційно-правового банку" збільшиться — якщо раніше він виходив на 16 шпальтах (32 сторінки), то з Нового року його обсяг становитиме 24 шпальти (48 сторінок). Таким чином, оформивши передплату на "ЮВУ", ви щотижня будете одержувати як саму газету на 16 шпальтах, так і "Інформаційно-правовий банк" на 24 шпальтах.

А от тематичні додатки, які виходили у цьому році, припинять своє існування — адже нові нормативно-правові акти, матеріали судової практики, офіційні роз'яснення органів державної влади наступного року будуть публікуватися в "Інформаційно-правовому банку".

Передплатити нашу газету ви можете в будь-якому поштовому відділенні України.

Довідки за телефонами:

(044) 411-69-08,
411-64-03,
413-81-44

Опитування тижня

Минулої суботи в Києві відбувся з'їзд пропрезидентської партії "Народний союз "Наша Україна", на якому ця політична сила мала закріпити свій перехід в опозицію до уряду Віктора Януковича. Однак якогось рішення щодо цього так і не було прийнято. Свої міркування і щодо з'їзду, і щодо внутріпартійних проблем нашоукраїнців висловлюють:

Микола КАТЕРИНЧУК, голова виконавчого комітету НС "Наша Україна":

— Погоджуюся з необхідністю перерви в роботі з'їзду, хоча для мене суботній виступ Віктора Ющенка і став сюрпризом. Ця технологічна перерва потрібна, щоб виробити проекти рішень з'їзду, аби вони були зваженими та корисними для партії та суспільства, з'ясувати всі позиції, загладити існуючі конфлікти і вийти на розуміння того, що суспільству дуже потрібна правоцентристська, сильна партія.

Євген ЧЕРВОНЕНКО, член ради НС "Наша Україна":

— Керівництво НСНУ не впоралося зі своїми завданнями. Незважаючи на жодні "медалі", воно має піти у відставку, знайти у собі мужність "сісти на лаву запасних". У цій ситуації не важливо, який партійний стаж будуть мати нові можливі керівники партії. Набагато важливіше, щоб вони розуміли проблеми низових партійних осередків та виклики сьогодишньої політичної ситуації в країні.

Борис БЕСПАЛИЙ, член організаційного комітету НС "Наша Україна":

— Перерва — це нормальна ситуація. Але оскільки пропозиція виникла в ході з'їзду і попередньо не обговорювалась, то було б логічно зробити півгодинну перерву, провести зібрання, на якому кожна з делегацій могла б визначитись. Варіантів рішення могло бути три: або погодитися із пропозицією Президента, як вона була висловлена, або скоригувати її і зробити перерву на визначений термін — три години чи три роки, або ж не погодитися із пропозицією. Тобто мало бути голосування.

Юрій АРТЕМЕНКО, народний депутат України (фракція "Наша Україна"):

— Якщо Президент є лідером партії, то має теж нести свою частину відповідальності. Отож критику "Нашої України" він мав починати з себе. Вважаю помилкою пропозицію Президента оголосити перерву в роботі з'їзду. Оскільки після того, що було оприлюднено в його виступі, у делегатів склалося враження: Президент бере тайм-аут на проведення переговорів щодо широкої коаліції і для цього хоче змінити керівництво партії, яке не згодне з такою позицією.

Володимир ЗУБАНОВ, народний депутат України (фракція Партії регіонів):

— Гадаю, що Ющенко розпочинає роботу над створенням нового партійного проекту — бренд "Наша Україна" себе вичерпав. Очевидно, новий партійний напрям буде пов'язаний з Олександром Зінченком та Віталієм Гайдук (з огляду на їх зростаючу роль у середовищі Президента).

Хотів би також зауважити, що "Наша Україна" не може заявляти про свою опозиційність допоки її представники не залишать міністерські та губернаторські крісла, не звільнять керівні місця в районах.

Андрій ШЕВЧЕНКО, народний депутат України (фракція БЮТ):

— Три тижні перерви у з'їзді "Нашої України" — втрата часу. БЮТ уже сприймає "Нашу Україну" як опозиційну силу і для цього нам не потрібно ніяких офіційних підтверджень. Переконалий, що так само сприймає цю політичну силу і більшість її виборців.

Тарас ЧОРНОВІЛ, народний депутат України (фракція Партії регіонів):

— "Наша Україна" продемонструвала, що вона є всього лише певною гвардією Президента в парламенті і не більше. І вже не може ставити ультиматуми. Вона повинна або стати партією і тоді диктувати свої умови, або, якщо вона гвардія, — то слухатися свого головнокомандувача.

Офіційний візит

Поглиблення співробітництва

Під час офіційного візиту до Фінляндії Президент України Віктор Ющенко зустрівся з керівництвом цієї держави та представниками політичних та ділових кіл.

Офіційна церемонія зустрічі Віктора Ющенка з Президентом Фінляндської Республіки Тар'єю Галонен відбулася у президентському палаці у Гельсінкі. Затим президенти продовжили спілкування у вузькому колі. На початку зустрічі Президент Фінляндії вручила Президентові України "Орден Білої Троянди", Віктор Ющенко у свою чергу вручив Тар'ї Галонен орден Князя Ярослава Мудрого I ступеня.

Беручи участь у відкритті ділового форуму "Україна: нові можливості для бізнесу та інвестицій", Президент України зазначив, що на українському ринку представлені понад 60 провідних компаній Фінляндії, у 2005 році товарообіг між країнами зріс на 25%, що свідчить про значний потенціал для по-

дальшої співпраці. Президент висловив переконання, що Україні та Фінляндії необхідно переходити на новий рівень співпраці. "Це основна мета мого візиту — працювати з фінською владою щодо планів взаємин на ближчі два роки". Україна може бути цікавою для співпраці у багатьох галузях економіки. Йдеться про високі технології, авіакоосмічну сферу, суднобудування, виробництво машин та обладнання для нафтогазового та агропромислового комплексів. Українська сторона зацікавлена у технологіях виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, випуску медичного обладнання.

Відбулася зустріч українського Президента і з прем'єр-міністром Фінляндської Республіки Матті Ванганеном.

Ad rem

Увага — правам нацменшин

Верховний комісар ОБСЄ Рольф Екеус високо оцінює заходи української влади у забезпеченні прав національних меншин та висловлює готовність і в подальшому надавати необхідне сприяння з боку ОБСЄ. Про це він заявив під час зустрічі з Президентом України Віктором Ющенком.

Сторони обговорили питання, пов'язані з облаштуванням та інтеграцією в українське суспільство представників депортованих народів, політики у сфері мов та задоволення освітніх потреб національних меншин в Україні, проблеми забезпечення прав українців у державах—учасницях ОБСЄ.

Ющенко відзначив, що Україна надає значної уваги співробітництву в

рамках ОБСЄ з її інститутами і, зокрема, Верховним комісаром у справах національних меншин. Він також наголосив, що Україна надає важливого значення забезпеченню прав етнічних українців, які проживають в інших державах—учасницях ОБСЄ, і висловив сподівання, що цим питанням приділятиметься необхідна увага і з боку Верховного комісара ОБСЄ.

Гаряча тема

Газовий зріз: досягнення чи зрада національних інтересів?

Прем'єр-міністр України заявляє, що в наступному році Україна отримає не менше 55 мільярдів кубічних метрів імпорту газу за ціною не вище 130 доларів США за тисячу кубометрів. Про це Віктор Янукович сказав під час спільної прес-конференції з головою уряду Російської Федерації Михайлом Фрадковим у Києві.

Контракти на постачання газу в Україну будуть оприлюднені після їхнього підписання. Глава українського уряду відзначив, що раніше газове питання було занадто заполітизоване й тепер обидві сторони докладають зусиль, щоб перевести його на рівень господарюючих суб'єктів. Уряд гарантуватиме обсяги імпорту газу в Україну, а також надійний транзит, "щоб європейські партнери не відчували дискомфорту".

Однак деякі політичні сили не розділяють прем'єрського оптимізму щодо ціни на газ. Зокрема, Блок Юлії Тимошенко вважає, що "повний і безумовний провал уряду на газових переговорах заслуговує негайної відставки Кабміну" і вимагає розгляду питання газової політики на засіданні Ради національної безпеки і оборони.

Парламент

Долю "перебіжчиків" визначить суд

Фракція БЮТ найближчим часом має намір звернутися до Конституційного Суду із запитом щодо застосування імперативного мандата і заборони індивідуального членства депутатів у парламентській коаліції.

За інформацією представника БЮТ, підготовка відповідних документів перебуває у стадії завершення. У своєму зверненні члени БЮТ вимагають суворішої форми застосування імперативного мандата, що передбачає позбавлення депутатських повноважень навіть у тому випадку, якщо парламентарій був виключений рішенням фракції, а не пішов за власним бажанням.

Коментуючи можливе подання, народний депутат (фракція Партії регіонів) Олена Лукаш зазначає, що, очевидно, "мета не в тому, щоб отримати роз'яснення суду, а в тому, щоб зробити із фракції маленьку тоталітарну державу".

Крім того в антикризовій коаліції вважають, що навіть якщо КС винесе позитивну ухвалу за зверненням БЮТ, ситуацію в залі це не змінить. Згідно зі ст. 81 Конституції повноваження народного депутата припиняються достроково в разі його "невходження" до складу депутатської фракції тієї політичної партії (або блоку), за списками якої він був обраний. Тим часом ця норма ніяк не відображена в Законі "Про статус народного депутата". Більше того, на поточній сесії представники антикризової коаліції внесли зміни до Регламенту Верховної Ради і практично узаконили статус позафракційних депутатів.

Точка зору

Турбота чи втручання?

помогу при втручанні ззовні. Крім того, як наголошує російський президент, Україна одержує чималі доходи від замовлень, що надходять від Чорноморського флоту й оренди за його базування: "Маю на увазі оренду, створення робочих місць, у тому числі й у судноремонтній справі. Співробітництво носить виключно позитивний характер і сприяє зміцненню дружби, співробітництва і довіри між народами Росії й України", — сказав російський президент. Путін підтвердив, що абсолютним пріоритетом у зовнішній політиці Росії є розвиток співробітництва з країнами СНД: "Маю ще раз підтвердити, що напрям співробітництва з країнами

СНД — абсолютний пріоритет зовнішньої політики Російської Федерації".

Президент України Віктор Ющенко, коментуючи пропозицію Путіна захистити Україну, наголосив, що Україна здатна самостійно забезпечити свою цілісність і національний суверенітет: "Ми маємо українські Збройні Сили, які виконували до цього і надалі зможуть виконувати цю важливу функцію. Це є функція української держави". З іншого боку, "якщо Володимир Володимирович має на увазі ті гарантії, які Росія дала в рамках угоди про ядерне роззброєння, — поряд з урядами США та інших сторін, то ми вдячні їй за те, що ця позиція підтверджується".

Судова влада

Колонка редактора

Дистанціюватися від влади і політики

Президент України наголошує, що суди мають бути деполітизованими. Про це він заявив на зустрічі із новопризначеними головами та заступниками голів апеляційних та місцевих загальних судів.

"Хотілося, щоб українські суди не були інструментом будь-якої політичної сили — чи провладної, чи опозиційної. Ви є загальнонаціональним інститутом", — наголосив Віктор Ющенко і закликав суддів "не дозволяти, щоб на їхню діяльність впливав будь-хто із влади".

На переконання Президента, сьогодні суспільство "відчуває серйозні перебої в роботі судової системи". Крім того, не всі представники суддівства відповідають

високим вимогам та очікуванням суспільства. Це підтверджують тисячі листів, у яких люди скаржаться на упередженість суддів, а в деяких випадках — і на їх некомпетентність при здійсненні правосуддя, на тяганину при розгляді справ. Із новими призначеннями, вважає глава держави, громадяни пов'язують зміни в українських судах.

Ющенко наголосив на необхідності забезпечення належного фінансування

судів, підвищення оплати праці суддів і працівників апарату. На думку глави держави, саме такий підхід, поряд з іншими заходами, сприятиме розв'язанню проблем доброчесності, викоріненню корупційних проявів в органах судової влади.

Вітаючи суддів із початком діяльності на нових посадах, Віктор Ющенко наголосив на їх величезній відповідальності перед суспільством: "На вас покладається велика відповідальність не тільки перед вашими колегами-суддями, а в першу чергу — перед громадянами України, для яких суд є мірилом справедливості, останнім рубежем захисту людини, її законних прав та інтересів".

Щоб не було прикро за державу

Українська національна ідея завжди викликала неадекватну реакцію певних груп політиків та соціально активних громадян. У ній вони вбачають лише примарні переваги "самостійності", "національної демократії" або "українського правового порядку", зовсім забуваючи те, що інші народи поважають свої національні звичаї та інтегрують їх у сучасні контексти.

Сьогодні національна українська ідея "заговорена" до рівня хуторянських поглядів, що зовсім не вписується в об'єктивні процеси світового розвитку та закони глобалізації, у потребу збільшення й ускладнення функцій національної держави, яка має гідно реагувати на виклики сучасності. І поки парламентарії кремсають державний бюджет і вгамовують навколокоаліційні пристрасті, вчені-юристи стурбовані вже фундаментальними проблемами.

25 жовтня відбулися четверті академічні слухання у Київському регіональному центрі Академії правових наук України, на яких з доповіддю "Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації" виступив член-кореспондент АПРН України Василь Костицький. Запитання до нього, а також обговорення доповіді засвідчили глибокий науковий інтерес до піднятих проблем. Юристам, зокрема, не сподобалися технократичні погляди на державу як на нічного сторожа. На їхню думку, держава має дбати про розвиток національної економіки, використання сировинної бази, трудових ресурсів, захищаючи національного товаровиробника, спираючись на менталітет народу й обираючи сучасну модель соціально-правового розвитку. З правової точки зору найбільший інтерес викликають питання правового забезпечення інноваційних технологій, захисту інтелектуальної власності, науково-технічного прогресу, які пов'язані з комунікаційними системами та лібералізацією економічної діяльності. Проте у юриста-еколога, академіка АПРН України Володимира Андрейцева виникли побоювання з приводу дотримання права на екологічну безпеку в умовах глобалізації. Протиріч, на його думку, тут виявляється забагато. Приміром, головні екологонебезпечні країни мають найбільший вплив на світовий економічний прогрес. У ведучого цих слухань академіка АПРН Олександра Копиленка, як у теоретика та історика права, виникли інші запитання, зокрема, щодо того, хто ж у нашій державі має бути модератором світових тенденцій. Справді, чи то має бути окрема інституція, чи держава в цілому, чи окремі соціальні прошарки населення? Дискусію викликала теза доповідача щодо культивування споживчого патріотизму та економічного протекціонізму в нашій країні.

З питань захисту ринку адвокатської праці в процесі міжнародного розподілу й кооперації праці виступила член-кореспондент АПРН Тетяна Варфоломеева, з питання розвитку тенденцій у галузях приватного права — член-кореспондент АПРН Олександр Крупчан. Практично всі присутні зійшлися на тому, що економічний патріотизм є абсолютно потрібним в умовах ринкової економіки й вступу до СОТ.

Почуття здорового глузду допомогло всьому зібранню дійти згоди в тому, що економічний патріотизм є абсолютно необхідною складовою правової політики. Отже, закріплення засад економічного патріотизму має відбутись у законодавстві, системі управління, державних планах і бюджеті. За державу не буде прикро, якщо її захистять громадяни, де б вони не працювали. Таким був лейтмотив цих слухань, незвичних за своєю тематикою та гостротою наукової дискусії.

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

Нотаріат

Нотаріуси обговорюють заставні правовідносини

Нещодавно Українська нотаріальна палата провела в селищі Гаспра, неподалік від Ялти, Всеукраїнську конференцію-семинар нотаріусів на тему "Правові аспекти застосування заставних правовідносин у нотаріальному провадженні. Іпотека як засіб забезпечення зобов'язань".

Взяти участь в обговоренні низки питань, пов'язаних з доволі складною у правовому аспекті і досить поширеною у практиці проблемою іпотечних відносин, з'їхалося понад півтори сотні нотаріусів з усіх регіонів України. Українська нотаріальна палата (УНП), опікуючись розширенням інформаційного простору нотаріату, як організатор заходу визначилася з тематикою семінару, вивчивши побажання та численні запити нотаріусів.

Привітала учасників конференції президент УНП Людмила Павлова. До участі в семінарі організатори запросили провідних учених, практиків, працівників інших органів, які мають безпосереднє відношення до окресленої проблематики. На заході обговорювались особливості іпотеки нерухомого майна, що є предметом спільної сумісної власності, у разі відсутності згоди співвласників; підприємства як майнового комплексу; такого своєрідного виду застави, як застава майнових прав тощо.

На завершення конференції президент УНП Людмила Павлова побажала учасникам семінару плідного застосування набутих знань у нотаріальній практиці та пообіцяла продовжити добрі традиції Української нотаріальної палати щодо підвищення професіоналізму нотаріусів.

Прес-центр УНП

Вітаємо!

Днями відсвяткував день народження Микола ОНІЩУК — перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя, голова редакційної ради "Юридичного вісника України".

Миколу Васильовича з колективом газети та видавництва багато років поєднує не лише тісна дружба, а й плідна співпраця. Тож ми з приємністю вітаємо іменинника, зичимо йому здоров'я, добра, успіхів у парламентській роботі та нових політичних висот.

Колективи "Юрінкому Інтер" та "Юридичного вісника України"

Акценти

Зустріч з пікетувальниками

Голова Верховного Суду Василь Онопенко зустрівся з учасниками акції "Геть корупцію з судів!" — представниками трудових колективів, які стали заручниками судових проваджень з питань власності та майнових прав.

Спонукали пікетувальників до такої акції факти численних, звідомо, як на їх погляд, неправосудних рішень — не бачачи перспектив розв'язання проблем, намагаючись привернути до них увагу громадськості, вони й вирішили звернутись до вищої судової інстанції у такий спосіб.

Василь Онопенко повідомив учасникам акції, що з проблемою так званого рейдерства та фактами винесення явно упереджених судових рішень він знайомий. І більше того, виконуючи повноваження народного депутата, підготував законопроект, що передбачав розгляд подібних судових позовів тільки господарськими судами та лише за місцем реєстрації відповідача, що уне-

можливило б ухвалення рішення з одного й того ж питання різними судами. На жаль, зміни до чинного законодавства не набрали кількох голосів у сесійній залі. "Однак, — на переконання Голови Суду, — до розгляду цього питання Верховній Раді обов'язково слід повернутись".

Розмова Голови ВСУ з учасниками акції виявилась конструктивною і завершилась порозумінням сторін. Щодо вимог покарати конкретних суддів, то, як зазначив Онопенко, "незгода із судовим рішенням сама по собі ще не може бути підставою для ініціювання службового розслідування щодо судді". Тож усі претензії представникам потерпілої сторони рекомендовано оформити у касаційній скарзі.

Правова допомога

І навчання, і практика

У Національному університеті Державної податкової служби України пройшла презентація студентської "юридичної клініки", що діє на базі юридичного факультету вузу.

Оскільки "юрклініці" вже три роки, то, зрозуміло, презентували не просто ідею, як це часто буває, а говорилося про вже зроблене. За словами її керівника, в минулому випускниці юрфаку, а нині викладача кафедри фінансового права Тетяни Шолкової, історія починалася зі створення у вузі первинної організації Спільки юристів України. На її базі у 2003 році й було організовано студентську "юридичну клініку". А вже через рік виникла Асоціація "юридичних клінік" України, співзасновником якої є Тетяна Шолкова.

Як прозвучало, за час існування "клініки" студенти надали правову допомогу

понад 350 клієнтам, серед яких — мало-забезпечені громадяни, члени багатодітних родин, чорнобильці та інваліди, ветерани і, звичайно, молодь. Окрім того, майбутні юристи представляли інтереси громадян у 5 справах, у двох з яких рішення суду було на користь клієнтів, а 3 справи розглядаються в апеляційних інстанціях та у Верховному Суді України.

У презентації взяли участь керівники та викладачі вузу, представники відповідних міських служб Ірпеня, гості з Києва, зокрема, голова Київської обласної організації Спільки юристів України М. Матюра та керів-

Декан юрфаку НУДПСУ Тетяна Барабаш та керівник "юридичної клініки" Тетяна Шолкова.

ник програм Міжнародного фонду "Відродження" М. Дулеба.

Олена КЛІМЕНТОВА

На скрижалях історії

28 жовтня

1918 р. — в умовах військової поразки та розпаду Австро-Угорської імперії утворений у Празі Національний комітет, до якого увійшли представники всіх чеських політичних партій, оголосив про створення незалежної Чехії. Через два дні до неї приєднали Словаччину.

1939 р. — Народні збори Західної України одноголосно прийняли декларації про встановлення радянської влади на всій території Західної України і возз'єднання з Радянською Україною, націоналізацію банків і великої промисловості, про конфіскацію поміщицьких і монастирських земель.

29 жовтня

1672 р. — підписано Бучацький мирний договір, який закріпив поділ Правобережної України між Польщею та Туреччиною.

1996 р. — Верховна Рада України ратифікувала Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату.

30 жовтня

1905 р. — в надії заспокоїти революційні заворушення в Росії, Микола II підписав маніфест "Про удосконалення державного порядку", в якому були проголошені недоторканність особи, свобода слова, зборів, союзів та оголошено про скликання Державної думи (парламенту) із законодавчими правами.

1996 р. — прийнято Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні".

31 жовтня

1992 р. — Папа римський Павло Іоанн II оголосив про церковну реабілітацію італійського астронома Галілео Галілея, який стверджував, що Земля не є центром Всесвіту, та був змушений зректися своїх поглядів під тиском суду інквізиції.

1995 р. — Україна приєдналася до Статуту Ради Європи.

2003 р. — прийнято Конвенцію ООН проти корупції.

1 листопада

1922 р. — останній турецький султан Мехмед VI зрікся влади — Османська імперія припинила своє існування, а Туреччина стала республікою.

1991 р. — Верховна Рада України прийняла Декларацію прав національностей України.

1993 р. — набула чинності Маастрихтська угода про створення Європейського Союзу.

2 листопада

1917 р. — Велика Британія проголосила Декларацію Бальфура про створення в Палестині єврейської території (таким чином британський уряд сподівався отримати підтримку євреїв у ході 1-ї Світової війни).

3 листопада

1493 р. — Христофор Колумб під час своєї другої подорожі до Нового Світу відкрив острів Домініка (Карибський архіпелаг).

1640 р. — в Англії почалося правління Довгого парламенту, що тривало 20 років.

Охорона здоров'я в українських в'язницях

"Охорона здоров'я в українських в'язницях" — Міжнародна експертна зустріч під таким гаслом нещодавно відбулась у Державному департаменті України з питань виконання покарань. У ній взяли участь експерти Ради Європи, керівники територіальних органів управління Департаменту, представники міністерств, відомств, громадських організацій. Минулого року медичні експерти Ради Європи позитивно оцінили зусилля Департаменту щодо медико-санітарного забезпечення в установах пенітенціарної системи. Як виглядає ситуація зараз? З такого запитання почалася наша розмова з головою Держдепартаменту України з питань виконання покарань Василем КОЩИНЦЕМ.

— Станом на 1 вересня цього року в місцях позбавлення волі перебувало 7988 хворих на активну форму туберкульозу. Це на 2377 осіб менше, ніж у 2005 році. Завдяки виваженим та послідовним заходам вдалося утримати стабільними основні показники охорони здоров'я впродовж останніх 3—4 років. Якщо порівнювати з минулим роком, захворюваність на туберкульоз у слідчих ізоляторах знизилась на 2,3 відсотка, а в установах виконання покарань — на 12 відсотків.

З огляду на те, що майже 70 відсотків ув'язнених вживали наркотичні засоби до позбавлення волі, розпочато розробку методичних рекомендацій щодо особливостей впровадження стандартів надання наркологічної допомоги в місцях позбавлення волі.

З метою ефективного забезпечення виконання заходів, передбачених Національними програмами боротьби із захворюванням на туберкульоз та ВІЛ/СНІД, з березня поточного року в Україні впроваджується компонент "В'язниці" проекту Світового банку "Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІД в Україні". Його загальна вартість 81,6 млн доларів. Позика Світового банку для Департаменту — 10 млн 387 тис. доларів, що складає 17,3 відсотка від загальної суми.

Захворюваність на інфекційні хвороби в установах кримінально-виконавчої служби у десятки разів перевищує аналогічний рівень серед населення країни. Тому стабілізація епідемічної ситуації — одне з основних завдань. Завдяки проведенню комплексу профілактичних, протиепідемічних, лікувально-діагностичних заходів за останні 5 років вдалося знизити захворюваність на активний туберкульоз більш ніж у півтора рази та попередити спалахи кишкових інфекцій. Упро-

довж останніх 3-х років такі спалахи не реєструвались.

Функціонування організму та його спроможність протистояти хворобам залежать від якості харчування та умов, у яких перебуває людина. Тому не випадково, що стан харчування і комунально-побутового забезпечення є одним з основних компонентів, за якими робляться висновки про дотримання прав людини та діяльність кримінально-виконавчої системи в цілому. Реальна та конструктивна участь громадськості у діяльності установ з виконання покарань є одним з кроків до створення пенітенціарної системи, притаманної демократичним державам, що само по собі передбачає безпосередню відповідальність та участь суспільства у роботі з особами, які порушують закон.

— Як розв'язується проблема розміщення, матеріально-побутового і медико-санітарного забезпечення засуджених, створення для них нових робочих місць?

— Держдепартамент ініціював програми зміцнення матеріальної бази установ. Завдяки цьому впродовж 2001—2005 років створено 6,2 тисячі місць в установах виконання покарань, 594 — для тримання ув'язнених у діючих слідчих ізоляторах, 1260 — для засуджених до довічного позбавлення волі, здійснено вибірково капітальний ремонт об'єктів спеціального та соціально-побутового призначення, частково оновлено транспортні засоби, стаціонарне обладнання ідальень, банно-пральних комбінатів та лікарняних закладів. За рахунок коштів, отриманих від виробничої діяльності, установи придбали, модернізували та відновили 640 одиниць технологічного устаткування.

Важливо, що для поліпшення кадрового забезпечення органів та установ кримінально-виконавчої служби почало готува-

ти фахівців Білоцерківське училище професійної підготовки працівників кримінально-виконавчої служби.

— Вирішення яких питань вимагає першочергової уваги?

— Після введення в дію з 1 січня 2004 року Кримінально-виконавчого кодексу України виникла потреба в облаштуванні для засуджених додаткових місць, переобладнанні гуртожитків казарменого типу установ виконання покарань під блочне розміщення засуджених та створенні умов для виконання нових видів покарань. Займаємося розміщенням осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Незважаючи на досягнуту стабілізацію кількості осіб, взятих під варту, у слідчих ізоляторах у деяких регіонах вона залишається значною і в цілому перевищує наявність місць майже на 4 тисячі. А це суперечить вимогам Закону України "Про попереднє ув'язнення". Більшості режимних корпусів у діючих слідчих ізоляторах понад 100 років і тому вони малопридатні для подальшого утримання ув'язнених. Для вирішення цих та інших питань потрібні кошти, а їх не вистачає.

— Кабінет Міністрів України своєю постановою №1090 від 3 серпня 2006 року затвердив Державну програму покращення умов тримання засуджених та осіб, взятих під варту, на 2006—2010 роки. Назвіть, будь ласка, ключові позиції цього документа.

— Програмою передбачено реалізувати 39 заходів, з них 28 — за участі центральних та місцевих органів виконавчої влади. Для цього планується залучити 2,3 млрд гривень з різних джерел фінансування.

Належне розміщення, меди-

ко-санітарне, матеріально-побутове забезпечення засуджених та осіб, взятих під варту, заплановано здійснити шляхом облаштування 30,2 тисячі додаткових місць в установах виконання покарань, закладах охорони здоров'я та слідчих ізоляторах. Передбачається переобладнання 487 гуртожитків казарменого типу для блочного розміщення засуджених. Планується створення спеціалізованих лікарень для осіб, взятих під варту, введення в експлуатацію 25 об'єктів незавершеного будівництва спеціального та соціально-побутового призначення. Також буде оновлено 1,5 тисячі одиниць спеціальних та спеціалізованих автотранспортних засобів, 3,6 тисячі одиниць медичної техніки.

Крім того, для забезпечення загальноосвітнього та професійно-технічного навчання засуджених в установах виконання покарань заплановано облаштування 219 навчальних закладів. Також Програма передбачає створення упродовж 2007—2010 років 1,7 тисячі додаткових робочих місць для поліпшення працевикористання спецконtingенту.

Виконуючи цілий комплекс заходів, спрямованих на створення належних умов виконання покарань, маючи відчутну підтримку з боку державних виконавчих структур, передусім Кабінету Міністрів, українська кримінально-виконавча служба робить усе залежне від неї для того, аби повернути суспільству його громадян повноцінними, такими, що осмислили цінність достойного людини життя.

Розмову вів
Володимир КУЗЬМЕНКО,
департамент комунікацій,
влади та громадськості
Секретаріату КМУ

А тим часом...

Побудова демократичного суспільства у першу чергу означає повномірне забезпечення прав та свобод людини, верховенства закону і справедливості. Відповідно до чинного законодавства держава також поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, а вони користуються всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, визначених законами та вироком суду.

Однак два роки роботи установ виконання покарань за новим Кримінально-виконавчим кодексом виявили численні та суттєві його недоліки і необхідність удосконалення Кодексу стає дедалі очевиднішою. Саме тому ряд громадських організацій, які багато років фахово займаються проблемами пенітенціарної системи (зокрема, Українське пенітенціарне товариство, Чернігів-

На удосконалення законодавства впливатиме громадськість

ський жіночий правозахисний центр, "Донецький Меморіал") започаткували проект "Сприяння громадським ініціативам щодо гуманізації кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України". На робочій зустрічі, яка відбулася у Чернігові, повідомляє Український правозахисний портал, затверджено план роботи, який включає низку заходів. Зокрема, на найближчу перспективу намічено провести "круглий стіл" (у листопаді) та конференцію (у грудні), під час яких передбачається залучити широке коло фахівців та представників

громадськості до роботи з удосконалення законодавства у пенітенціарній сфері.

Протягом виконання проекту будуть проаналізовані нормативно-правові документи, які видає Департамент з питань виконання покарань, на їх відповідність міжнародним стандартам. Результатом роботи за проектом стануть пропозиції змін, спрямовані на дотримання прав людини в установах виконання покарань. Ці зміни торкнуться як Кримінально-виконавчого кодексу, так нормативно-правових документів Департаменту.

Обмежене фінансування — обмежена незалежність

Закінчення. Початок на 1-й стор.

— *Вважаєте, що новий закон автоматично змінить ситуацію на краще?*

— Принаймні, убезпечить від спокуси обрізати фінансування судів при розробці чергового держбюджету. До речі, проект бюджету-2007 у цьому плані не відрізняється від попередніх — він продовжив практику хронічного недофінансування органів судової влади і також має антисуддівське спрямування. Видатки судів загальної юрисдикції, місцевих господарських і адміністративних судів, а також апеляційних судів у ньому забезпечено лише на 46,6 відсотка, а видатки Верховного Суду — на 33,3 відсотка. Видатки розвитку практично і не плануються фінансувати. Зокрема, не забезпечено створення системи адміністративних судів, які мали б функціонувати вже з вересня 2006 року, комп'ютеризацію для забезпечення переходу судів до електронного діловодства, внесення всіх судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень.

— *Можливо, причина обмеження видатків на судову систему в недостатності державних фінансових ресурсів?*

— Розумію, що наповнення бюджету є проблематичним. Однак причина тут не стільки в цьому, скільки в небажанні дати судам справжню незалежність. Передусім фінансову. Порівняйте — на 2007 рік планується збільшення доходів держбюджету на 11,8 млрд грн (це — 9,4 відсотка) до 2006 року. Між тим, видатки на утримання судової влади збільшено лише на 0,04 млрд грн (2,2 відсотка)! Для забезпечення безпосереднього здійснення правосуддя (придбання канцелярського приладдя, мантий та суддівських знаків, видатки на транспортні послуги, поточний ремонт обладнання, послуги зв'язку, охорона приміщень тощо) судова влада недоотримає 170 млн грн. Автори головного фінансового документа країни зазіхнули навіть на так звані захищені статті бюджету: не забезпечено видатки на заробітну плату суддів — на 280 млн грн, соціальні виплати — на 27 млн грн.

Крім того, проектом держбюджету передбачається зупинити на 2007 рік дію цілого ряду соціальних виплат для суддів. Йдеться, зокрема, про передбачені статтями 43 та 44 Закону "Про статус суддів" виплати вихідної допомоги суддям, які пішли у відставку; довічне грошове утримання суддям, які пішли у відставку, при досягненні ними пенсійного віку; виплати щомісячної надбавки за вислугу років; фінансування додаткової оплачуваної відпустки; забезпечення житлом суддів Конституційного Суду, Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів; придбання житла на пільгових умовах тощо. Крім того, виплату щомісячного грошового утримання суддям у відставці передбачається передати органам Пенсійного фонду, що ставить їх у залежність від "доброї волі" посадових осіб.

Отож лише на підставі цих фактів варто наголосити, що давно назріла необхідність запровадження системи незалежного фінансування судів.

— *Але ж як народний депутат Ви мали можливість змінити ситуацію, подавши свої пропозиції до проекту бюджету...*

Олена ШУСТИК:

“Не можна бути незалежним наполовину чи на третину. І неупередженим та справедливим не можна бути частково...”

— Це і було зроблено. Причому, фракція БЮТ, до якої я входжу, також підтримала ці пропозиції. Але ж побачимо, як вони будуть враховані. Хочеться сподіватись, що будуть. Адже і Президент, і прем'єр у контексті обговорення проекту бюджету наголошували на тому, що судова влада має фінансуватись на належному рівні.

— *На цьому ж наголошує і новообраний Голова Верховного Суду...*

— Саме так. Між іншим, Василь Васильович Онопенко і є автором проекту Закону про порядок фінансування судової влади. Народні депутати попереднього скликання прийняли цей проект за основу. Зараз, сподіваюсь, нам вистачить мудрості прийняти його як закон. Адже він передбачає не лише особливий порядок виділення та розподілу бюджетних коштів, призначених для фінансування судової влади, а й здійснення судового контролю за належним їх використанням. Щоб не сталося як у анекдоті про "контору", яка робила вигляд, що платить співробітникам, а ті, в свою чергу, робили вигляд, що працюють. Для правосуддя це не припустимо!

— *Щодо законопроекту висловлювались досить критичні зауваження. Зокрема, що він суперечить бюджетному законодавству. Яка Ваша думка стосовно цього?*

— Зауважень і справді було багато. Втім, як і пропозицій. І завдяки зацікавленості колег-депутатів, членів Комітету з питань правосуддя нам вдалося виправити недоліки, удосконалити документ для прийняття його Верховною Радою. Достатньо назвати прізвища тих фахівців, хто працював над підготовкою про-

екту до другого читання, — Дмитро Притика, Микола Замковенко, Андрій Портнов, Олена Лукаш, Леонід Фесенко. Думаю, список виглядає переконливо.

— *А чому з назви проекту зникло слово "тимчасовий"?*

— Власне, у проєкті є лише одна тимчасова норма: пропонується щорічне збільшення бюджетного фінансування потреб судової влади протягом 10 років на 8 відсотків — до нормалізації фінансування, тобто до досягнення 100 відсоткового фінансового забезпечення потреб на здійснення правосуддя. Сам же порядок фінансування судової влади, як я вже наголошувала, пропонується постійний і убезпечений від невиконання чи ігнорування.

До речі, такий — особливий — порядок досить чітко прослідковується в нашому законодавстві. Частина 7 статті 14 Закону "Про судоустрій України" серед гарантій самостійності судів і незалежності суддів прямо передбачає встановлення спеціальним законом особливого порядку фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів. А стаття 118 цього ж закону говорить, що забезпечення функціонування судової влади передбачає окреме визначення в Державному бюджеті України видатків на фінансування судів не нижче рівня, який забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону.

На необхідність особливого порядку фінансування судів звернув увагу також Конституційний Суд. У пункті 2 мотивувальної частини Рішення від 24 червня 1999 р. № 6-рп/99 у справі за конституційним поданням Верховного

Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 19 та 42 Закону "Про Державний бюджет України на 1999 рік" (справа про фінансування судів) Суд зазначив: "Однією з конституційних гарантій незалежності суддів є особливий порядок фінансування судів... Централізований порядок фінансування судових органів з Державного бюджету України в обсягах, які мають забезпечувати належні економічні умови для повного і незалежного здійснення правосуддя, фінансування потреб судів (витрати на розгляд судових справ, комунальні послуги, ремонт і охорону судових приміщень, придбання оргтехніки, поштові витрати тощо), має обмежити будь-який вплив на суд і спрямований на гарантування судової діяльності на основі принципів і приписів Конституції України".

От ми й хочемо прийняти саме такий закон, який змінить практику неналежного фінансування судів, стане реальним гарантом фінансової незалежності судової влади. Очікуємо, що він зведе до мінімуму ситуації, коли суддя змушений звертатись до українського суду щодо, скажімо, невиконаної заробітної плати, а не дочекавшись виконання судового рішення, і до Європейського суду з прав людини.

— *Якщо проаналізувати зарубіжний досвід — чи свідчить він про ефективність запровадження особливого порядку фінансування судів?*

— У 1999 р. в Російській Федерації прийняли аналогічний федеральний закон "Про фінансування судів Російської Федерації". До речі, він обсягом усього в одну сторінку, але передбачені в ньому заходи щодо додаткових гарантій належного фінансування судів дали позитивні результати. Уже через два роки в постанові Ради суддів Російської Федерації від 11 квітня 2002 року зазначалось, що на фінансування судів у 2001 році було виділено усі передбачені бюджетом кошти і навіть виникли проблеми з їх освоєнням.

У демократичних розвинених державах участь судової влади у формуванні бюджету взагалі є звичайною практикою. Так, у Швейцарії Федеральний Верховний суд має право представляти Федеральному парламенту власний бюджет та відстоювати його розмір. У Литві кожний суд має право формувати власний бюджет. У Росії Рада суддів має право не лише брати участь в узгодженні федерального бюджету, але й бути представленою в палатах Федеральних Зборів у процесі його узгодження. У Республіці Білорусь керівники Конституційного, Верховного та Вишого господарського судів мають право виступати зі своїми пропозиціями на пленарних засіданнях при обговоренні проекту бюджету.

Працюючи над нашим законопроектом, ми вивчали міжнародний досвід і багато що враховували в роботі. Сподіваємось, що в кінцевому результаті український закон стане гарантією належного фінансового та матеріального забезпечення діяльності судової влади. А крім того, забезпечить її реальну участь у формуванні бюджету судів і побудує підґрунтя для належного виконання їх функцій.

Розмову вела
Галина МАКАРЕНКО

Яким буде новий Закон України "Про державну службу"?

Останнім часом поживалася дискусія щодо нової редакції Закону "Про державну службу". Її активними учасниками є політики, державні службовці, громадськість, науковці. Центр політико-правових реформ, експерти якого брали безпосередню участь у підготовці проекту згаданого Закону, теж не залишається осторонь обговорення. Проект (за основу для аналізу взято текст проекту Закону "Про державну службу", розміщений на сайті Голодержслужби, станом на 4 липня 2006 року) у сьогоднішньому вигляді має як позитивні сторони, так і недоліки, огляду яких і присвячена переважно дана стаття.

Переваги законопроекту

Серед позитивів варто виділити, по-перше, спробу відмежувати публічно-правові відносини державної служби від трудових відносин. Зокрема, у законопроекті чітко зазначено, що "на державних службовців не поширюється Кодекс законів про працю України". Отже, відносини державної служби будуть повністю регулюватися цим спеціальним Законом і належатимуть до сфери публічного права.

По-друге, проводиться чітке розмежування типів посад в органах державної влади. Зокрема, з посад державної служби виключено: а) "державні політичні посади", до яких в органах виконавчої влади віднесені посади членів Кабінету Міністрів та заступників міністрів; б) "працівників патронатних служб" — тобто працівників, які самостійно добираються політичними діями в їх патронатні служби (політичні кабінети), і приймаються без конкурсного відбору на час перебування політичного діяча на посаді; в) "працівників органів державної влади, що виконують допоміжні та обслуговуючі функції". Такі працівники також не є державними службовцями, їх правовий статус регулюватиметься трудовим законодавством. До останніх, зокрема, належать посади секретарів, бухгалтерів, системних адміністраторів.

Серед інших позитивів законопроекту варто назвати: закріплення в Законі основних принципів державної служби (зокрема таких, як професіоналізм, політична нейтральність та лояльність, стабільність); досить детально виписану процедуру добору на державну службу та механізм оцінювання службової діяльності; удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Політичні призначення

Водночас слід визнати, що в ході тривалого доопрацювання і певних компромісів проект, на жаль, у деяких питаннях втратив реформаторський характер. Насамперед це стосується категорій посад державної служби. Відомо, що серйозним недоліком чинного Закону України "Про державну службу" є поділ посад на сім категорій, що не дозволяє забезпечити однакове правове регулювання в межах кожної категорії і є скоріше наслідком традицій кастової градації.

За проектом закону віднесення посади до певної категорії і надалі залежатиме від статусу органу, точніше його рівня. Більше того, для деяких пропонується новаций обґрунтовані теоретичні та правові підстави знайти важко. Зокрема, пропонується встановити першу категорію — "посади, на які можуть здійснюватися політичні призначення". До неї пропонується віднести "...посади керівників центральних органів

виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, голів місцевих державних адміністрацій, членів колегіальних державних органів, призначення на які та звільнення з яких здійснюється без проведення конкурсу". На наше переконання, тут закладено серйозну методологічну проблему — посади, що є політично призначуваними, не повинні бути посадами державної служби і навпаки. Тобто слід чітко визначитись — або визнати можливість "політичного призначення" (тобто без процедури відбору, без кваліфікаційних комісій тощо), і тоді слід вивести ці посади за межі державної служби; або не визнавати ці посади посадами політичного призначення. У такому випадку мають дотримуватися всі вимоги щодо призначення, передбачені законодавством про державну службу.

Помилковість закладеного підходу найкраще проілюструвати на прикладі посад голів місцевих державних адміністрацій. За чинним Законом "Про місцеві державні адміністрації" посади голів місцевих державних адміністрацій фактично є посадами державної служби, але на практиці призначення і звільнення мають політичний характер. Такий стан спричиняє і судові позови про поновлення на посаді, і конфлікти між обласними радами та головами місцевих державних адміністрацій тощо. Ми ж вважаємо, що ці посади мають бути позбавлені політичного впливу, а особи на них — бути політично нейтральними професіоналами, оскільки вони, серед іншого, наділяються контрольно-наглядовими функціями (саме так є, наприклад, з префектами у Франції).

У дискусії з проблеми політичних призначень часто посилаються на досвід західних країн, але такі посилання видаються не зовсім коректними. Зокрема, можна навести приклад з призначеннями заступників міністрів у Канаді (український відповідник — пропонувані державні секретарі міністерств) — найвищих службовців у міністерствах. Призначення на ці посади здійснює прем'єр-міністр і зовні це схоже на "політичне призначення". Але насправді прем'єр-міністр діє не довільно, а на основі пропозицій чинних заступників міністрів та керівника Таємної ради (секретаріату уряду). Тому виходить, що в абсолютній більшості випадків на посади заступників міністра призначаються досвідчені чиновники з 15—20-річним стажем роботи в міністерствах і центральних агентствах. В Україні, на наше переконання, ще зарано застосовувати механізм "політичного призначення" на певні категорії посад. Адже можна легко спрогнозувати, що на цю категорію посад будуть призначатись аж ніяк не державні службовці, а відбір буде здійснюватись насамперед за критеріями особистої та/або політичної відданості. Така

система призначень допустима лише в країнах зрілої демократії.

Поділ посад на категорії

Крім вже згаданої категорії, проектом закону пропонується встановити ще чотири категорії посад державної служби. До категорії А, зокрема відносять посади Державного секретаря Кабінету Міністрів та його заступників, державних секретарів міністерств та їх заступників; до категорії Б — посади керівників структурних підрозділів Секретаріату Кабінету Міністрів та їх заступників, директорів департаментів, керівників урядових органів та інші; до категорії В — посади керівників інших структурних підрозділів у органах виконавчої влади та урядових органах тощо; до категорії Г — посади спеціалістів, консультантів та інші. Однак і така кількість категорій є завеликою.

Поділ посад на категорії має бути обґрунтований якісними відмінностями посад, а не рівнем органу. Це необхідно, в першу чергу, для єдиного правового регулювання однотипних посад, а не для визначення їх престижності. Головний недолік великої кількості категорій посад — ускладнення мобільності державних службовців. Тому найдоцільнішим є поділ на мінімальну кількість категорій. Зокрема, оптимальним є виокремлення двох категорій посад — "вищих керівників" та "решта посад" (спеціалістів, консультантів, інспекторів). Поділ на дві категорії є зручним механізмом для уніфікованого правового регулювання щодо окремих категорій посад, починаючи від порядку відбору і призначення на ці посади і закінчуючи спеціальними вимогами щодо порядку проходження державної служби. Фактично такі підходи зараз запроваджені у найновіших законах країн Європи, наприклад, Естонії (службовці поділяються на керівників адміністративних установ — "вищих чиновників" — та "звичайних чиновників"), Польщі (посади в цивільній службі поділяються на "вищі" та "всі інші"), Болгарії (серед службовців виокремлюють "керівників" та "спеціалістів"), Чехії (існує поділ на "вищих посадовців" та "підпорядкованих їм державних службовців").

Службовий контракт

У ході доопрацювання в законопроекті з'явилися і деякі інші недоліки. Зокрема, намагаючись максимально врегулювати службові відносини в цьому Законі (що цілком правильно), було введено поняття службового контракту. Але таке широке його застосування, як в трудовому законодавстві здається помилковим. Цей закон врегулює відносини у сфері державної служби, які за своєю природою є публічно-правовими, і його норми мають носити здебільшого імперативний характер, що мало узгоджується із запропонованим у законопроекті

поняттям службового контракту, за яким він, зокрема, визначається як публічно-правова угода між представником наймача та особою, що вступає на державну службу, або державним службовцем про проходження державної служби та зайняття посади державної служби. При цьому всі істотні умови службового контракту, перелічені в законопроекті, по суті, встановлюються або наказом про призначення (назва посади, дата початку виконання посадових обов'язків, розмір посадового окладу, строк випробовування тощо), або передбачені службовою інструкцією (права та обов'язки державного службовця тощо), або ж є загальними вимогами Закону (заборона зайняття підприємницькою діяльністю, обов'язок нерозголошення державної таємниці тощо). Відтак необхідності укладення таких контрактів з усіма службовцями немає, адже умов для договору практично не існує. Можливо, такий (чи схожий) контракт може мати місце лише для окремих вищих державних службовців.

Іншою серйозною проблемою є підхід щодо врегулювання в Законі "Про державну службу" статусу працівників апарату Верховної Ради та Секретаріату Президента України, оскільки ці допоміжні органи суттєво відрізняються від органів виконавчої влади. У західних країнах працівники цих органів взагалі не належать до державної служби. Адже саме в цих органах велика (якщо не більша) кількість працівників є, по суті, політично-призначуваними, тобто фактично патронатними службовцями (глави держави, членів парламенту). Недоречність запропонованого у законопроекті підходу чітко простежується в ситуації 2005 року, коли новий Президент не міг провести швидкі кадрові зміни в Секретаріаті через "соціальну захищеність" його працівників, і навіть був змушений в один день ліквідувати старий і створювати новий Секретаріат Президента. Звичайно, Закон "Про Президента України" може передбачати наявність як стабільної (державно-службової) частини, так і політично-призначуваної частини апарату. Однак це вже предмет регулювання іншого закону, який до того ж повинен бути дуже гнучким у цій частині.

Система управління держслужбою

Ще одна серйозна проблема, яка не вирішена в запропонованій редакції законопроекту, стосується системи управління державною службою. Вважаємо, що з метою подолання практики політичних впливів та гарантування прозорості процедури призначення на посади вищих державних службовців доцільним є утворення спеціального колегіального державного органу, відповідального за формування високопрофесійного корпусу державної служби. Експерти пропонували назвати цей орган Радою

державної служби (за аналогією з Вищою радою юстиції) і формувати його спільно Верховною Радою, Президентом та Кабінетом Міністрів.

Приклади різних форм таких колегіальних органів знаходимо і в зарубіжному досвіді: у Польщі — це Рада цивільної служби; у Німеччині — Федеральний комітет з особового складу державної служби; у Канаді — Комісія публічної служби.

Брак такого органу можна проілюструвати на прикладі запропонованої у законопроекті моделі призначення на посаду Держсекретаря Кабінету Міністрів України та державних секретарів міністерств. Так, передбачається, що для проведення конкурсу на ці посади спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань державної служби утворює конкурсну комісію у складі 7 осіб, чотирьох з яких, у тому числі голову конкурсної комісії, призначає цей же спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань державної служби. Трьох інших призначають Прем'єр-міністр України або відповідний міністр. Але ж очевидно, якщо чотирьох з семи членів комісії призначатиме одна особа, то легко спрогнозувати тиск на неї, а отже, і на рішення конкурсної комісії. І саме з метою протистояти спробам політичного тиску та досягти максимальної прозорості конкурсної процедури є доцільним створення Ради державної служби. До повноважень цього органу могли б також належати питання надання згоди на звільнення вищих державних службовців, розгляд їх дисциплінарних справ, розгляд скарг інших державних службовців тощо.

Є у законопроекту й інші недоліки, зокрема: довільність "випробування" при вступі на державну службу; нечіткість розмежування підстав припинення державної служби; диференційований граничний вік перебування на державній службі для жінок (55 років) і чоловіків (60 років); "роздуті" норми про пенсійне забезпечення державних службовців (відповідна стаття складається з 25 частин і займає кілька сторінок тексту).

Більшість з цих проблем ще можуть бути усунені. І зроблено це має бути якнайшвидше, оскільки нова редакція Закону України "Про державну службу" повинна забезпечити повноцінну реалізацію законів "Про Кабінет Міністрів України" та "Про міністерства". Але досягти цього можна лише за умови, коли новий Закон створить реальні основи для реформування державної служби, її становлення як ключового професійного, політично-нейтрального елементу державного механізму.

Віктор ТИМОШУК,
Марія ФІГЕЛЬ
(Центр політико-правових реформ)

Що не кажи, а перемагати приємно

Минулої п'ятниці в залі Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулося вшанування кращих авторів і видавців вітчизняної юридичної книги — переможців VI Всеукраїнського конкурсу на краще юридичне видання, що традиційно проводиться під патронатом Спілки юристів України.

Голова Спілки юристів В. Євдокимов, голова оргкомітету конкурсу М. Оніщук та лауреат першої премії у номінації "Юридичні індивідуальні монографічні видання" В. Шаповал.

Ми з приємністю повідомляємо, що, як і в попередні роки найбільшу кількість відзнак номінаційних комісій — 13 — отримали видання "Юрінкому Інтер". Видавництво, яке працює на книжковому ринку вже понад 13 років, нині по праву вважається одним із кращих в Україні, посідаючи провідне місце у забезпеченні правовою літературою навчальних закладів та наукових установ, судових, правоохоронних, правозахисних органів, а також юристів, що працюють в усіх сферах життєдіяльності держави.

Додамо при цьому, що книжкова продукція та періодичні видання "Юрінкому Інтер" відомі не лише в Україні, а й далеко за її межами. Адже видавництво є постійним учасником Франкфуртського, Варшавського та Московського міжнародних ярмарків. "Юрінком Інтер" має державні нагороди та відзнаки Кабі-

Користуючись нагодою, вітаємо нашого постійного автора та члена редакційної ради "ЮВУ" Володимира Миколайовича Шаповала з високою державною нагородою — орденом "За заслуги" I ступеня, якою відзначено його вагомий особистий внесок в утвердження конституційної юрисдикції в Україні.

нету Міністрів, Міністерства юстиції України, Держкомтелерадіо, Генеральної прокуратури та Верховного Суду України.

Тож "загальнокомандна" перемога на нинішньому Всеукраїнському конкурсі на краще юридичне видання є цілком передбачуваною та закономірною. Серед відзначених видань назовемо, зокрема, монографію В. Шаповала "Сучасний конституціоналізм" (перша премія у номінації "Юридичні індивідуальні моно-

графічні видання" та спеціальна відзнака за кращу поліграфічну якість видання) та монографію О. Беяневич "Господарське договірне право України" (друга премія у цій же номінації). Другу премію за впровадження фундаментальних наукових досліджень у навчальний процес отримав підручник "Теорія держави і права. Академічний курс" (за ред. О. Зайчука, Н. Оніщенко). Третю премію у цій же номінації отримав підручник "Кримінальний процес України" (Є. Коваленко, В. Малярєнко), а спеціальну відзнаку — "Адміністративне право України" (за редакцією Ю. Битяка). Такою ж нагородою відзначені навчальні посібники: "Міжнародне право" (за ред. М. Буромєнського), "Банківське право" (О. Орлюк), "Англійська мова в міжнародних документах з прав людини" (за ред. І. Борисенко). У номінації "Науково-популярні, науково-практичні і довідкові видання в галузі права (збірники нормативних актів, коментарі, довідники та ін.)" другу та третю премії відповідно отримали "Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України" у 2 томах (за відповід. ред. О. Дзери (кер. авт. колективу), Н. Кузнецової, В. Луця) та "Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання" (за ред. А. Закалюка). Спеціальні відзнаки в даній номінації отримали "Науково-практичний коментар до законів України "Про державну виконавчу службу", "Про виконавче провадження" (автори В. Авер'янов, Л. Горбунова, В. Комаров та ін., відповід. ред. О. Лавринович) та "Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства" (за ред. А. Гетьмана, В. Янчука).

І цілком логічно, що крім цих відзнак нагороду від організаторів конкурсу та Спілки юристів України отримало і видавництво "Юрінком Інтер" як найактивніший учасник усіх шести конкурсів.

ОКРЕМА ДУМКА

Із виступу на з'їзді делегата від Харківської обласної організації СЮУ Інни Богословської.

Безперечно, Спілка юристів у минулі роки працювала і Валерію Євдокимову як її голові варто подякувати за це. Але ми не повинні чинити так, щоб потім було соромно за свої дії і рішення з'їзду. Мова про обрання В.Євдокимова головою СЮУ на третій термін. Це — пряме порушення Статуту Спілки, в якому записано, що одні і ті ж люди не можуть обиратися до керівних органів більше двох разів. І ми не вправі були приймати рішення про продовження повноважень В.Євдокимова ще на один (вже третій) термін. Я знаю, що все це готувалося ще до з'їзду і така пропозиція була невідповідною. Коли ж вона прозвучала, я запропонувала (щоб не порушувати вимог того ж Статуту), прийняти компромісне рішення: спочатку обговорити ситуацію в місцевих і регіональних організаціях на їхніх конференціях, а через місяць зібратися ще раз і вирішити питання остаточно, зберігаючи при цьому його законність. На жаль, нашу думку, а мене підтримала практично вся делегація від Харківщини, було проігноровано.

Як ви розумієте, сьогодні мова не лише про легітимність чи нелегітимність виборів голови Спілки (чи тепер уже Союзу). Мені прикро говорити, але сьогодні СЮУ є не громадською організацією правників, а, скоріше, частиною деяких політичних сил, які вона й підтримує під час виборів.

Переконана, що це неправильний шлях. На з'їзді вірно говорилося, що треба об'єднувати Спілку. СЮУ — не партія, а громадська організація, до якої входять багато людей. І в кожного з них свої погляди на життя та власні політичні вподобання. Організація ні в якому разі не повинна виступати на боці тієї чи іншої партії. Бо що ж тоді робити людям, котрим ці погляди чужі? Політична партія і громадська організація — речі різні. І коли сьогодні спитати, чи виконує Спілка юристів свою головну статутну функцію, якою є представництво й захист професійних інтересів правників у всіх сферах суспільного життя, то можу з цього приводу твердо сказати: ні, не виконує. Я переконана, що багато з тих, хто був на з'їзді, мене в цьому підтримають. Сьогодні ми повинні працювати виключно в рамках Статуту, стаття 44 якого наголошує, що не можна обирати керівні органи СЮУ більше ніж на два терміни. Керівництво СЮУ проігнорувало цю вимогу і "протягло" на з'їзді ідею з обранням В.Євдокимова на третій термін. Це — сором для нашої організації і всієї громадськості. Після цього можна сказати, що в Спілці юристів не шанують право і закон.

За такої ситуації, як на мій погляд, треба оголосити про саморозпуск організації. Не шануючи право і закон, ми не можемо називатися об'єднанням юристів України. Чому я так кажу? Для мене Спілка юристів України є не просто громадською організацією. Коли в 1997 році той же В. Євдокимов запропонував мені очолити Харківську обласну організацію, в її складі налічувалося аж 7 осіб і всі — пенсіонери. Про яку роботу, захист інтересів юристів можна було говорити? Через рік це була вже активно діюча організація, яка об'єднувала 17 тисяч осіб. Ми могли багато чого. Хоча, повірте, добитися цього було непросто. І я пишаюся, що нам це вдалося. До нас зверталися за порадами, просили поділитися досвідом.

У даній ситуації я все ж вірю, що в нас є сили і можливості зробити всю Спілку, в першу чергу через роботу її керівних органів, таким же дієздатним і справді активним суб'єктом процесу створення громадянського суспільства в Україні.

Ми повинні це зробити, шануючи право як юристи і громадяни.

Спілка стала Союзом

"ЮВУ" вже повідомляв, що 20 жовтня відбувся VI з'їзд Спілки юристів України, який проаналізував роботу Спілки за минулі 5 років, визначив головні пріоритети в її діяльності до 2011 року та вніс зміни до Статуту організації.

Зокрема, "узаконено" діяльність при СЮУ вже створеного третейського суду. Окрім того, віднині Спілка юристів України, згідно з рішенням з'їзду, офіційно йменуватиметься Союзом юристів України. Як прозвучало, новація ця пов'язана з тим, що за останні роки до складу СЮУ на правах колективних членів увійшло багато всеукраїнських, громадських об'єднань, асоціацій, спілок. Тож і вирішено було змінити перше слово в назві організації на "Союз" як ширше поняття. За приклад наводився Союз промисловців і підприємців України, зустрічається це слово і в назвах інших громадських організацій. Зрештою, суть не в назві, а в роботі конкретної організації, в даному випадку вже Союзу юристів України.

З'їзд обрав також голову Союзу. Ним, як і очікувалося, оскільки альтернативних кандидатур просто не виявилось, знову став **Валерій Євдокимов**. Його першими заступниками з'їзд обрав **Миколу Оніщука**, першого заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя та **Миколу Джигу**, голову Комітету ВРУ з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Після завершення роботи з'їзду відбулося перше засідання новообраної Ради СЮУ, на якому обрали заступників голови Союзу юристів України, відповідального секретаря та склад виконкому Ради.

Делегати з'їзду (зліва направо) І. Сушинський (Чернівці), Н. Троян (Севастополь), М. Лесогорова (Одеса) та С. Шаталюк (Миколаїв).

Редакція "ЮВУ" вітає Миколу Миколайовича Лесогорова, який днями відсвяткував своє 60-річчя. Зичимо ювілярові здоров'я, добра, наснаги і довголіття.

За пропозицією В. Євдокимова обрано 15 заступників голови Союзу. Ними стали: перший заступник Генерального прокурора України Сергій Винокуров, голова СБУ Ігор Дрижчаний, віце-президент Всесвітньої асоціації юристів Леонід Зима, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Ніна Карпачова, директор юридичної фірми "Кравченко і Коваленко" Анатолій Коваленко, голова СЮУ АР Крим Ольга Ковітіді, голова Харківської обласної організації СЮУ Володимир Кривобок, президент "Укрінюрколегії" Данило Курдельчук, перший заступник міністра Кабінету Міністрів України Олександр Лавринович, депутат Київської обласної ради Вадим Марисенко, голова Київської обласної організації СЮУ Микола Матьора, народні депутати України Петро Мельник і Святослав Пискун, президент фінансово-консалтингової компанії "Раритет" Ольга Піцан, а також завідувач кафедри нотаріату КУТЕП Володимир Черниш.

Відповідальним секретарем Ради Союзу обрано Віктора Сазонова.

Сторінку підготував Федір ІЛЛЮК

Спілка юристів має бути активним суб'єктом процесу створення громадянського суспільства в Україні

Внутрішнє переконання судді

Процес розгляду справи передбачає у більшості випадків прийняття рішень, які є юридично значимими, тобто такими, що тягнуть за собою юридичні наслідки. Прийняття таких рішень ґрунтується на внутрішньому переконанні осіб, які приймають рішення на підставі оціночної діяльності.

Тому суд (суддя), вирішуючи під час ухвалення рішення питання, що зазначені в ст. 214 Цивільного процесуального кодексу (далі — ЦПК), завжди постає перед складною проблемою внутрішнього переконання в правильності свого рішення, оскільки за цим рішенням нерідко стоять долі людей, а також авторитет як самого судді, так і судової системи в цілому.

Значення і поняття внутрішнього переконання

Отож, що означає цей правовий феномен? Як правильно зазначила професор С. Фурса, внутрішнє переконання судді — це не несвідоме враження, відчуття, яке не піддається контролю, а впевненість у правильності його висновків, які складають основу судового рішення (Див.: Фурса С.Я., Фурса Є.І., Шербак С.В. *Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. С.Я. Фурси. — К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2006. — Т.І. — С. 555*). Уперше принцип змагальності цивільного процесу та вільної оцінки доказів на основі внутрішнього переконання судді ввели в цивільний процес Статутом цивільного судочинства Російської імперії 1864 р., відмовившись від формальної теорії доказів.

На сьогодні відповідно до ст. 212 ЦПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення. У зв'язку з цим слід зазначити, що внутрішнє переконання судді має місце при вільній оцінці доказів судом, коли така оцінка стає принципом здійснення правосуддя.

І. Фойницький зазначав: "... не слід змішувати вирішення справи за системою вільної оцінки з його вирішенням на підставі безпосереднього враження. Перше передбачає знання справи шляхом його вивчення за об'єктивними даними, які є у справі; друге обмежується прийняттям того відбитка, яке справа чи її окремі моменти залишили в наших почуттях. Оцінка доказів — це розумова діяльність, що вирішується сумнівами або переконаннями; враження є продуктом лише окремих чуттєвих сприйняття, не перевірених розумовим процесом. З іншої сторони, не слід змішувати вирішення справи при вільній оцінці доказів з її вирішенням за довільним розсудом... Для того, щоб внутрішнє переконання не переходило в особистий розсуд, закон, не зв'язуючи суддю легальними правилами, піклується, однак, про створення його переконання за умов і в порядку, коли всяка розсудлива людина при тих же даних дійшла б однакового висновку" (Див.: Фойницький І.Я. *Курс уголовного судопроизводства. — СПб., 1996. — Т. 2. — С. 189*).

Слід зазначити, що переконання судді, незалежно від того, чи є він професійним суддею чи народним засідателем (справи окремого провадження), повинні бути не лише внутрішнім, а й раціональним, відповідати здоровому глузду, а також мотивованим (обґрунтованим), перш за все виражаючи неупередженість судді.

Оцінка доказів проводиться судом за внутрішнім переконанням відповідно до об'єктивно встановлених у справі обставин в їхній сукупності. Розбіжність точок зору судді, який діяв добросовісно на основі внутрішнього переконання, з точкою зору вищестоящего суду, уповноваженого на перегляд рішення судді,

навіть у випадку скасування такого рішення, не дає підстав для притягнення судді до відповідальності. Навпаки, таке притягнення є протизаконним, воно порушує принцип незалежності судді. Саме тому в п. 2 ст. 31 Закону України "Про статус суддів" зазначено, що скасування або зміна судового рішення не тягне за собою притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, який брав участь у винесенні цього рішення, якщо при цьому не було допущено умисного порушення закону чи несумлінності, що потягло за собою істотні наслідки. Таким чином, законодавець прагне забезпечити внутрішню свободу суддів при прийнятті рішень у справах, що розглядаються (їх правову позицію),

здійснивши розмежування між судовою помилкою, яка не тягне за собою відповідальності, і проступком, який є підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Суддя як суб'єкт процесуальних відносин

Суд створений для здійснення правосуддя, яке, в свою чергу, здійснюється виключно судами, що передбачено ст. 124 Конституції України.

Ключове питання будь-якої влади — довіра громадян державі, а, відтак, довіра суду. Авторитет судової влади в суспільстві, її ефективність багато в чому визначаються особистістю судді, його поведінкою як в стінах суду, так і в побуті. Однак моральний підхід до правосуддя відображає стан суспільства, але не вирішує цілі і завдання процесуальної діяльності, котрі реалізуються в процесі правозастосування норм процесуального права.

За Законом "Про статус суддів" суддя — носій правосуддя, і якщо ми виділяємо внутрішнє переконання судді при оцінці доказів як суб'єктивне в його діяльності, то ми виділяємо суб'єктивне в пізнанні, дослідженні та оцінці доказів від особистого переконання судді, яке виявляється за межами процесуального пізнання, встановленого нормами права. До речі, на такий поділ

обґрунтовано вказується у всіх працях процесуалістів, де досліджуються питання внутрішнього переконання судді. Суб'єктивне не може не ґрунтуватися на об'єктивній дійсності, що становить основу внутрішнього переконання.

У судовому процесі суддя є суб'єктом процесуальних правовідносин. Процесуальний закон, закони про судоустрій і про статус суддів наділяють його відповідними правами та обов'язками. Права судді в процесі не можуть бути обмежені, що забезпечено принципом незалежності суддів. Коло його обов'язків визначене законом, підкоряється суддя лише вимогам закону, що виділяє його з числа інших учасників процесу. Тому можна стверджувати, що суддя, наділений повноваженнями в установленому законом порядку, має всі права і обов'язки, встановлені процесуальним і матеріальним законами. Зокрема, він має право, виконуючи процесуальну функцію вирішення справи по суті, давати оцінку доказам.

Внутрішнє переконання є елементом розумової діяльності з дослідження та оцінки доказів і виражає фактичний склад цивільних правовідносин, встановлених у справі.

Суд є обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних відносин. Розуміння діяльності суб'єкта доказування у цивільному процесі як суб'єкта правовідносин, які виникають у процесі правозастосування норм цивільного процесу-

дозволяє в процесуальних правовідносинах, учасником яких є суддя, визначити характер порушення ним саме суб'єктивної сторони процесуального правопорушення, суб'єктивних прав і обов'язків, виконання яких забезпечує суддя. Рішення, які ним ухвалюються, ґрунтуються на внутрішньому переконанні при оцінці доказів. Умисні дії з ухвалення неправосудного рішення полягають у перекручуванні внутрішнього переконання в умовах процесуальної діяльності не з метою, встановленою процесуальними нормами, а у цілях, визначених злочинним умислом. Звичайно ж, виникає проблема встановлення вини в діях судді. Вони пов'язані зі здійсненням правосуддя, в якому допустимими є помилки, що відображають добросовісність хибних суджень у процесі пізнання. Суддя не може нести відповідальність за своє внутрішнє переконання у справі, він несе відповідальність за неправовий, неправомірний розсуд при застосуванні норм доказового права.

"Тих, хто не помиляється, не буває. Ні один суд, ні один суддя і ні одна різновидність судового процесу принципу непогрішності не знають і не повинні знати за своєю суттю. Від помилок, тим більше суддівських, ніхто не застрахований" (Див.: Клеандров М.И. *Юридические науки и юридическое образование РФ на рубеже веков: состояние, проблемы, перспективы. — Тюмень, 2001. — Т.1. — С. 9*).

Процесуальна діяльність судді в повному обсязі регулюється встановленими законодавцем правилами, якими повинен керуватися суддя в умовах вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів в їх сукупності. Суд вправі визнати доказ фальшивим за заявою заінтересованої особи в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 185, ч. 4 ст. 188 ЦПК.

Встановлення законодавцем правил не впливає на вільну оцінку доказів, яка і надає можливість застосування в цивільному судочинстві в рамках чинного цивільного процесуального закону всі новітні досягнення наукової думки в пізнанні істини (призначення експертиз тощо).

Суддівське переконання і суддівський розсуд

Разом з тим, вільна оцінка доказів ставить таку проблему, як розсуд судді у цивільному процесі. Норма процесуального права завжди направлена на регулювання діяльності суб'єкта, а оцінка — на предмет, який досліджується в процесі правозастосування.

Формування внутрішнього переконання судді при вільній оцінці доказів вимагає розгляду поняття суддівського розсуду в процесі. Особисте прийняття суддею свого знання як істинного створює широке поле для розсуду судді в процесі розумової діяльності з оцінки доказів, що й змушує законодавця регламентувати процес доказування та створювати додаткові гарантії для можливостей об'єктивної оцінки доказів.

Внутрішнє переконання не протиставляється доказам, які підлягають оцінці. Суддівський розсуд — це врегульований правовими нормами специфічний вид правозастосовчої діяльності, що здійснюється у процесуальній формі. Його суть полягає в наданні суду у відповідних випадках повноваження вирішувати спірне правове питання, виходячи із цілей, передбачених законодавцем, принципів права та інших загальних положень закону, конкретних обставин справи, а також засад розумності, добросовісності та справедливості (Див.: Панкова О.А. *Понятие судейского усмотрения // Российское право. — 1997. — № 12. — С. 106*).

Як елемент оцінки доказів

Закон обмежує можливості розсуду судді при дослідженні доказів, оскільки за нині чинним цивільним процесуальним законом цивільний процес є не інквізиційним, а змагальним. У змагальному судочинстві дослідження доказів проводять сторони, а суд лише слідує, щоб при цьому не порушувався процесуальний регламент.

Разом з тим, оцінка доказів регламентована процесуальним законом і теорією доказового права, якими виділяються, як уже зазначалось, правила оцінки доказів з точки зору належності, допустимості, достовірності і достатності.

Внутрішнє переконання судді процесуальний закон пов'язує з доказами, зібраними і наданими сторонами у справі, дослідженими за участю сторін відповідно до пред'явлених законом вимог до порядку такого дослідження з метою пізнання дійсного характеру відносин сторін. За таких обставин переконання судді залежить від наданих доказів і доводів сторін, і об'єктивізація переконання в рішенні не може проводитися за розсудом судді без урахування вимог не лише процесуального, а й матеріального законів. При цьому переконання судді буде слугувати підставою для його розсуду в межах, наданих йому процесуальним законом прав із застосування матеріального і процесуального права задля найбільш ефективного захисту суб'єктивних прав сторін.

Принцип вільної оцінки доказів за внутрішнім переконанням судді дозволяє говорити про ризики в діяльності суддів при здійсненні правосуддя. Рівень такого ризику підвищується з реалізацією принципу незалежності суддів, що враховується законодавцем при створенні судової системи, в якій кожна процесуальна дія судді може бути оскаржена інстанційно і в якій кожний суб'єкт процесуальної діяльності користується гарантованими йому правами. Діяльність при здійсненні правосуддя і проблеми ризику тісно пов'язані. Ризик ухвалення помилкового судового рішення існував завжди. При цьому виникають дві ситуації. По-перше, у процесі судового розгляду можливий ризик завдання шкоди необгрунтованим рішенням сторін у процесі, по-друге, особи, які здійснюють правосуддя, піддані ризику бути притягнутими до кримінальної відповідальності в результаті помилок при виконанні ними професійної діяльності.

Судове рішення та його перегляд

Оскільки внутрішнє переконання судді суб'єктивне, суб'єктом пізнання є суддя, суд і судова система в цілому, а судові рішення, що ухвалюються у справах, підлягають інстанційному контролю, слід також звернути увагу на процесуальний акт, у якому внутрішнє переконання судді знаходить своє вираження в письмовій формі.

Найважливішу частину судового процесу займає ухвалення рішення. У цивільному процесі принцип диспозитивності знаходить найбільш явне вираження, він має однакове значення як для поняття "внутрішнє переконання судді", так і для поняття "розсуд судді". Загальним є включення цих понять у суб'єктивний зміст правовідносин, суб'єктом якого виступає суддя в процесі. Застосовуючи норму права до конкретних обставин справи, суддя дає власне тлумачення норми, приймає рішення в межах наданої йому законом свободи розсуду (іноді доволі значної) і нерідко оцінює обставини, не маючи достатньої інформації (часом вона від нього приховується). Судове рішення є важливим актом

правосуддя, на яке направлена діяльність учасників цивільного судочинства і яке є актом правозастосування у конкретній справі.

Стаття 213 ЦПК вказує, що рішення суду повинно бути законним і обгрунтованим. Законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом. Обгрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Тобто суд обгрунтовує своє рішення лише тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні. Як зазначалось, внутрішнє переконання судді є основою для оцінки доказів, які повинні бути досліджені судом.

Суддя, дослідивши докази у справі, приходить до переконання, яке є внутрішнім, оскільки ґрунтується на доказах у конкретній справі, і разом з тим є початком процесу логічної розумової діяльності оцінки.

Підставою для процесу ухвалення рішення є воля особи, яка звернулася до суду і визначила предмет спору. Саме тому процесуальний закон встановлює не тільки перелік питань, які підлягають вирішенню при ухваленні рішення, а й процесуальну форму рішення для того, щоб ця особа стала носієм суб'єктивного права.

Внутрішнє переконання судді ґрунтується на доказах у справі. Переконання судді визначається вимогами норм матеріального права, виражається в його процесуальній діяльності і завершується в судовому рішенні відповідно до розсуду судді в межах, встановлених нормами законодавства, яке застосовується.

Слід звернути увагу на внутрішнє переконання судді та його розсуд і при русі справи в апеляційній, касаційній інстанціях.

Перевірка правильності судового рішення по суті включає в себе і оцінку доказів. Фактично, щоб перевірити правильність оцінки доказів, яку здійснив суд першої інстанції, вищестоящий суд повинен пройти той же шлях, який пройшов суд першої інстанції, тобто заново оцінити всі зібрані у справі докази. Особливість перевірки доказів у тому, що на відміну від суду першої інстанції суд вищестоящої інстанції не проводить в повному обсязі судового розгляду. Такий суд виходить із доказів, які були предметом дослідження судом першої інстанції, і лише апеляційна

Виконання обов'язків щодо здійснення правосуддя повинно мати для суддів пріоритетне значення перед іншими заняттями. Суддя при прийнятті рішення повинен бути вільним від прихильності до однієї зі сторін спору, від впливу громадської думки, від побоювань критики його діяльності.

інстанція вправі повторно перевірити докази та їх дослідити. Перевірка оцінки доказів можлива лише шляхом повторної перевірки логічних підстав рішення, повноти і відповідності доказів у справі тій оцінці, яку провів суд з урахуванням внутрішнього переконання. Таким чином, повторно інший склад суду, досліджуючи докази, які приводяться в описово-мотивувальній частині судового рішення, дає їм оцінку, контролюючи при цьому оцінку суду першої інстанції.

Колегіальний розгляд справи судами вищестоящих інстанцій створює додаткові умови для контролю обгрутова-

ності, законності та справедливості судового рішення, оскільки, вирішуючи справу, судді контролюють один одного в процесі обговорення обставин справи і наданих доказів.

Інстанційність руху справи в порядку оскарження висновків рішення суду встановлює процесуальну форму нагляду за діяльністю суду при здійсненні правосуддя. Сам процес пізнання та формування внутрішнього переконання судді склад-

Внутрішнє переконання судді процесуальний закон пов'язує з доказами, зібраними і наданими сторонами у справі, дослідженими за участю сторін відповідно до пред'явлених законом вимог до порядку такого дослідження з метою пізнання дійсного характеру відносин сторін.

ний і між поглядами суддів можуть виникати розбіжності. Порядок обговорення питань суддями в нарадчій кімнаті при ухваленні судового рішення передбачає усунення цих розбіжностей. У разі, якщо розбіжності не усунені, суддя має право на окрему думку. Суддя, не згодний з рішенням, може письмово викласти свою окрему думку. Цей документ не оголошується в судовому засіданні, приєднується до справи і є відкритим для ознайомлення (ст. 19 ЦПК). Як різновидність процесуального рішення окрема думка концентрує в собі світоглядні, моральні, психологічні і вольові якості судді. Саме вона найбільш переконливо підтверджує, що не лише докази у справі оцінюються суддями за своїми внутрішніми переконаннями, але й процесуальні рішення приймаються відповідно до цієї основної вимоги судочинства. Інакше і бути не може, оскільки фактична і правова основа для висновків і рішення суддів узгоджуються з їхнім внутрішнім переконанням, впливають на формування думки у справі.

Моральність процесуальної діяльності

Розкриття правової сторони внутрішнього переконання та оцінки доказів у процесі з точки зору динаміки процесуальних правовідносин, які складаються в процесі відправлення правосуддя, неможливе без дослідження проблем, пов'язаних із моральними основами процесуальної діяльності. Правосуддя здійснюється в сфері людської діяльності і пов'язане як з ґносеологічними процесами, так і з психологічними особливостями дій суб'єктів процесуальної діяльності і перш за все суду.

Слід також зазначити, що дії судді в суді, судовій системі становлять для нього певний психологічний клімат, який не завжди витікає з тих цілей, які перед ним ставить процесуальний закон. За таких обставин виникає складність в організації забезпечення його процесуальної діяльності з тим, щоб адміністративне керівництво не підміняло своїми вольовими рішеннями той процес пізнання обставин застосування норм матеріального права, якого вимагає від судді процесуальний закон.

У теорії процесу це питання завжди розглядалося з однієї загальної точки зору. Зазначалось, якщо організаційне керівництво судами здійснюється не процесуальними формами, то перегляд судових рішень на предмет їх законності та обгрунтованості проходить в чітких межах чинного процесуального законодавства як на стадії апеляційного, так і на стадії касаційного провадження.

Разом з тим, суд є установою, де працюють люди, на яких поширюються загальні закономірності людських від-

носин. За таких обставин суттєве значення має проблема взаємодії тих адміністративних правовідносин, які виникають у судді в процесі роботи з процесуальними відносинами, що регулюють права і обов'язки судді як носія правосуддя. Процесуальний закон не регламентує поняття незалежності судді як носія правосуддя від відносин, пов'язаних з підлеглистю в системних відносинах між суддями і чиновниками, що забезпечують діяльність суду.

Також наразі в соціальній та юридичній психології привертає увагу поняття і джерела конформізму, зокрема, конформної поведінки в різних ситуаціях, пов'язаних з прийняттям рішень.

Під конформною поведінкою розуміється зміна поведінки чи переконання в результаті тиску групи. Як зазначає

Д. Майерс, конформізм проявляється в двох формах: поступливості (зовнішнє слідування за групою при внутрішній незгоді) і схваленні (повна відповідність переконань і поступків соціальному тиску) (Див.: Майерс Д. Соціальна психологія. — М., СПб, 2002. — С. 289—290).

Мораль є одним із способів регулювання поведінки людей у суспільстві. Як і право, мораль має систему принципів і норм, якими визначається характер стосунків між людьми відповідно до прийнятих у суспільстві понять про добро і зло, справедливість і несправедливість. Мораль розглядається і як норма поведінки в суспільстві, і як форма суспільної свідомості, але мораль не зводиться лише до свідомості. Свідомість — це погляди, а норми моралі регулюють поведінку людей.

Деякі з означених питань вирішуються в Кодексі професійної етики судді. Вчення про професійну деонтологію — частину професійної етики — дозволяє визначити сукупність моральних норм, які регламентують поведінку особи в певній професійній сфері. Система моральних норм, яка забезпечує для вітчизняного судді можливість уникати небезпечно-го впливу на його діяльність, сформована саме в Кодексі професійної етики судді.

Разом з тим, слід відзначити, що виконання таких правил направлено саме на забезпечення неупередженості в дослідженні доказів із дотриманням принципів судочинства і забезпечує формування об'єктивного внутрішнього переконання. Виконання обов'язків щодо здійснення правосуддя повинно мати для суддів пріоритетне значення перед іншими заняттями. Суддя при прийнятті рішення повинен бути вільним від прихильності до однієї зі сторін спору, від впливу громадської думки, від побоювань критики його діяльності.

Внутрішнє переконання судді є правовою категорією, що забезпечує функціонування судді в межах наданих йому прав і обов'язків, які не перекручують самостійного сприйняття і розуміння суддею об'єктивної дійсності, що стала предметом дослідження в суді.

Вимоги, які визначають параметри внутрішнього переконання, — це свобода і обгрунтованість. Свободу і незалежність внутрішнього переконання судді неможна розуміти як сваволю, як особистий і ні від чого не залежний розсуд. Вільним може вважатися тільки те переконання, яке є вірним і повно відображає факти, що тягнуть за собою застосування закону. У той же час обгрунтованість внутрішнього переконання складає його невід'ємну властивість.

Дмитро ЛУСПЕНИК,
суддя апеляційного суду
Харківської області,
к.ю.н., доцент НЮАУ
імені Ярослава Мудрого

De lege lata

Порушення
у вугільній галузі

Генеральною прокуратурою із залученням фахівців Мінвуглепрому України та органів державного контролю проведено перевірку дотримання вимог законів вуглевидобувними підприємствами Донецької та Луганської областей.

У ході перевірки, як повідомляє прес-служба Генпрокуратури, виявлено численні факти зловживань службовим становищем керівниками підприємств, порушень бюджетного, земельного, природоохоронного та іншого законодавства. Зокрема, встановлено факти незаконного відпуску комерційним структурам вугілля за ціною нижче собівартості, закупівлі вугледобувними підприємствами вугільної продукції у комерційних структур за наявності власного видобутого вугілля, недосдач вугільної продукції на складах тощо. Так, службові особи ДП "Ровенькиантрацит" (Луганська область) під час укладання угод з комерційними структурами упродовж минулого року не вказували обсяги вугілля, яке призначалось для відвантаження споживачам та занижували його собівартість. У результаті державі заподіяно збитків у розмірі понад 4 млн грн. Порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 5 ст. 191 Кримінального кодексу. До того ж майже на всіх шахтах ДП "Ровенькиантрацит" не оформлені правовстановлюючі документи на використання земельних ділянок. Підприємство має заборгованість до бюджету за забруднення довкілля, сплату за надра та геологорозвідувальний збір на суму майже 11 млн грн. На усунення цих порушень прокуратурою міста Ровеньки внесено припис начальнику податкової інспекції з вимогою негайного вжиття заходів для погашення заборгованості та припинення винних посадових осіб інспекції до відповідальності.

На підприємствах ДП "Артемвугілля" (Донецька область) з січня 2005 по вересень 2006 року посадові особи підприємства завищували фактично видобуті обсяги вугільної продукції. У подальшому, щоб приховати недостачі, вони підготували фіктивні документи про встановлення некондиційності видобутого вугілля та акти його утилізації. І таким чином "ліквідували" близько 50 тис. тонн приписаних обсягів. Державним інтересам завдано майже 2 млн грн збитків. За вказаним фактом порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 364 та ч. 2 ст. 366 ККУ.

Кримінальні справи порушено за фактом здійснення за рахунок бюджетних коштів, виділених на технічне переоснащення та комплектацію нових лав, фінансування виробництва комерційними структурами дослідних зразків гірничо-шахтного обладнання та інших зловживань з бюджетними коштами, а також — за фактами грубого порушення вимог законодавства про оплату праці (державне підприємство "Красноармійськвугілля", Донецька область).

Одним із проблемних питань, притаманних вугледобувним регіонам, є гострий кадровий дефіцит робітників основних гірничих професій. Як не прикро, але ця проблема також має "кримінальний підтекст" — значна частина фахівців вугледобувної галузі займається незаконним видобуванням вугілля з так званих копанок. З початку року органами прокуратури лише Донецької області порушено 20 кримінальних справ за ст. 240 Кримінального кодексу (виключно стосовно організаторів робіт), 16 з них направлено до суду.

Усього в нинішньому році за фактами вчинення злочинів у вугільній галузі порушено більше сотні кримінальних справ, притягнуто до відповідальності близько 850 службових осіб, за прокурорського втручання шахтарям виплачено понад 70 млн грн заборгованості із заробітної плати.

Ситуація

Судді викликають... душі померлих

У Полтаві трапився майже містичний випадок. Судову повістку отримав небіжчик. Принаймні так впливає з рішення суду.

Суддя одного з районних судів Полтави Н. Т. ухвалила рішення про стягнення комунальних боргів з громадянина Г. У рішенні було вказано, що "відповідач на судові засідання не з'явився, хоча був належним чином повідомлений про день і час слухання справи".

Що й казати. Звісно, нерідко буває, що сторони умисно не приходять на суд. Втім, у гр. Г. була більш ніж поважна причина не з'явитися в суд: він помер півтора року тому, у березні 2005. Його безутішна вдова розповідає, що трохи не знепритомніла, коли отримала це рішення, що ніяких викликів-повісток у суд не отримувала.

"Ні рекомендованих особисто, ні простих листів з судовими повістками у поштову скриньку я не отримувала, — говорить пані Г. — Інакше я повідомила б судді, що відповідач помер. Мене шокувало те, що суддя вказала в рішенні, нібито мій чоловік був належним чином повідомлений про судові засідання. Суддя могла не знати, що людина померла. Але навіщо ж брехати про повістку?! Ну не можна ж вважати, що вона й справді йому на той світ щось надсилає, а він отримував! На додачу до

цього Н. Т. рішення, ухвалене 7 червня, надіслала лише 24 липня, а отримала я його 26-го".

Відповідно до ст. 74 Цивільного процесуального кодексу України повідомлений належним чином учасник процесу вважається тоді, коли судові повістки надіслані

йому рекомендованим листом із повідомленням або через кур'єра, або ж безпосередньо вручена в суді під розписку.

Відома полтавська правозахисниця, кавалер ордена "Козацький хрест" Зоя Коваленко так прокоментувала ситуацію: "На жаль, це не окремий випадок, а тенденція, коли при розгляді справ про стягнення комунальних боргів судді навіть не викликають боржників, а потім ошелешений споживач отримує рішення, яке вже й оскаржити запізно. Або об'єднують в одне провадження справи щодо десятків боржників. Що стосується судді Н. Т., то кілька місяців тому вона опинилась у центрі скандалу, безпідставно за допомогою міліціонера випровадивши журналістку з відкритого судового засідання після оголошення у ньому перерви..."

Я намагалася надати судді Н. Т. можливість пояснити, як їй вдалося належним чином повідомити про суд небіжчика, але вона навідріз відмовилася спілкуватися.

Людмила КУЧЕРЕНКО,
полтавський кореспондент
Раїо Свобода

Влада і право

Кримський парламент —
за мовний референдум

Верховна Рада Криму направила звернення до Президента, Голови Верховної Ради та Прем'єр-міністра із закликом організувати референдум про статус російської мови в Україні.

Депутати просять владу гарантувати вільний розвиток і захист прав громадян на використання державної, російської та інших мов національних меншин у всіх сферах громадського життя Криму, а також пропонують закріпити за російською мовою статус регіональної в областях з більшістю російськомовного населення.

Крім того, Рада Криму просить не допустити затвердження проекту концепції державної мовної політики й ухвалення законопроекту "Про внесення змін до Закону України "Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин", наполягаючи на широкому громадському обговоренні та незалежній науковій експертизі. Серед пропозицій кримського парламенту — для формування і реалізації етнічнонаціональної політики утворити Міністерство у справах національностей, ухвалити проект державної програми розвитку і функціонування російської мови і мов нацменшин, внести зміни до Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства та ще 13 законів у частині використання російської мови.

Народний депутат України Віталій Шибко (СПУ) вважає це рішення кримського парламенту авантюризмом: "Іноді питання, які є принциповими, навмисно політизуються, але політичні сили, які це роблять, нічого не виграють, тому

що це авантюра". На його переконання, "потрібно ухвалити закон про підтримку мов національних меншин, а державна мова має бути українською", референдум же не має жодної юридичної сили. Останню думку поділяє і нашоукраїнець Борис Беспалий: "Референдум буде своєрідним дорадчим опитуванням, оскільки це питання змін до Конституції". Однак, на думку представника Партії регіонів Тараса Чорновіла "імплементация змін до Конституції вимагає вже на старті 300 підписів народних депутатів і потім 300 голосів. Їх реально немає, при цьому складі Верховної Ради внести такі зміни неможливо". Отож малоймовірно, що найближчим часом Україну чекають якісь кардинальні зміни щодо державної мови та мов нацменшин.

Nota bene

Фахівці Черкаського облуправління юстиції у рамках семінару для начальників територіальних управлінь, присвяченого стану правоосвітньої та правовиховної роботи, провели у загальноосвітній школі №1 міста Кам'янка відкритий урок з правознавства. Як повідомив прес-службі Мін'юсту начальник облуправління юстиції Микола Дмитренко, учасники семінару, вчителі та методисти обговорили методику викладання правових дисциплін у навчальних закладах, підбито підсумки анкетування, яке проводилось у школах області для дослідження рівня знань учнів про державу та право.

Роль громадських організацій у діяльності правозахисного руху обговорили з представниками громадськості фахівці Івано-Франківського облуправління юстиції. У засіданні "круглого столу" взяли участь міська благодійна фундація імені Короля Юрія та організація "Центр правової освіти" з міста Калуш. Учасники заходу, як зазначає начальник управління Петро Черепій, зокрема, розглянули питання захисту прав дітей та свободи слова, проблеми з виплатою заробітної плати та виконанням рішень судів, заслухали інформацію голови регіонального відділення Національного бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод Володимира Ковальчука про процедуру звернення до Європейського суду з прав людини та справи, які розглянув Суд за зверненнями українських громадян.

Рівненська обласна громадська організація "Комітет виборців України" направила відкриті листи-звернення до депутатів районних і міських рад регіону з проханням визначити та оприлюднити графіки прийому громадян. Керівник інформаційного відділу організації Святослав Дубов, коментуючи подію, наголосив: "Закон встановлює чіткий перелік обов'язків депутата. Проте, на жаль, не всі народні обранці нині виконують ці вимоги повною мірою". Голова правління організації Олексій Горещкий у свою чергу зазначив: "Розуміємо, що на етапі реформування виборчого законодавства потребують змін і деякі положення Закону "Про статус депутатів місцевих рад". Однак це не звільняє депутатів від обов'язку відстоювати інтереси виборців, тримати з ними зв'язок і здійснювати прийом громадян відповідно до законодавства".

Сторінку підготувала Галина МАКАРЕНКО

ВР Криму просить владу гарантувати захист прав громадян на використання державної мови та мов нацменшин

ООН

ЄС

Порушення стандартів здійснення правосуддя

18 жовтня на розгляд делегатів Третього комітету Генеральної Асамблеї ООН була представлена доповідь Спеціального доповідача з питання про незалежність суддів і адвокатів Леонардо Деспуї.

У ній висловлюється стурбованість з приводу незаконного утримання підозрюваних у тероризмі у в'язниці на військовій базі Гуантанамо та порушення міжнародних принципів і стандартів при здійсненні суду над колишнім іракським лідером Саддамом Хусейном і його підлеглими. Крім того, Леонардо Деспуї висловив низку критичних зауважень на адресу судової системи Таджикистану.

Особливу стурбованість Спецдоповідача викликала хвиля насильства, пов'язана з процесом над Хусейном, — від початку судового розгляду одного з суддів, п'ятих кандидатів у судді, трьох адвокатів Саддама Хусейна і одного співробітника суду було вбито.

Леонардо Деспуї повідомив, що надіслав декілька листів уряду Іраку, в яких вказав усі зауваження з приводу суду над колишнім керівником країни. Він відзначив, що судовий

процес не відповідає вимогам міжнародного права.

Саддам Хусейн звинувачується в геноциді і злочинах проти людяності, зокрема, колишнього іракського лідера і сімох його найближчих сподвижників звинувачують у причетності до жорстокої розправи над селянами-шіїтами з Ед-Дуджейля, в якому 1982 року було здійснено замах на Саддама Хусейна.

Процес розпочався в жовтні минулого року. Обвинувачення вимагає для колишнього іракського президента страти. Згідно з іракським законодавством, у разі задоволення судом вимоги прокурора, Хусейн має бути страчений протягом 30-ти днів після проголошення вироку. У свою чергу, адвокати Хусейна вважають суд над ним "незаконним і несправедливим" і заявляють, що він "цілком контролюється США".

Стосовно становища осіб, які утримуються під вартою в Гуанта-

намо, Леонардо Деспуї нагадав, що п'ять експертів ООН закликали уряд Сполучених Штатів Америки негайно закрити в'язницю Гуантанамо-Бей і до закриття утримуватися від методів дізнання, які кваліфікуються як тортури або нелюдське і таке, що принижує гідність, поводження. Він знову закликав владу США виконати ці вимоги і таким чином зберегти свою історичну прихильність щодо захисту прав людини.

Експерт ООН повідомив, що під час візиту до Таджикистану він відзначив, що військова юстиція відіграє дуже важливу роль у судовій системі країни. За його словами, військові суди виносять постанови як у кримінальних, так і у цивільних справах. Спецдоповідач рекомендував Таджикистану обмежити юрисдикцію військових судів виключно злочинами, що мають військовий характер.

Ізраїль

Боротьба з работоргівлею

Ті, хто займається торгівлею людьми, тепер можуть надовго потрапити за ґрати. Згідно з нещодавно прийнятим ізраїльським парламентом (кнесетом) законом їм загрожує від 16 до 20 років позбавлення волі. Законопроект підтриманий абсолютною більшістю депутатів (проти нього ніхто не голосував).

Ізраїль вважається одним з основних центрів работоргівлі. Законопроект, запропонований депутатом від партії "Мерец" Захавой Гальон і підтриманий членами уряду, передбачає різні покарання залежно від виду злочинів, до яких належать: викрадення людських органів, новонароджених дітей, продаж людей у рабство, примусова праця, продаж з метою сексуальної експлуатації та порнографія.

Головною новелою в законі є розширене формулювання торгівлі людьми, оскільки раніше в законі вказувалася лише торгівля живим товаром з метою примушування до проституції. Уперше ізраїльська юридична система визначила такий вид порушення закону, як "работоргівля", що у новому законі визначається як "ситуація, при якій дії, що зазвичай вчиняються із власністю, застосовуються стосовно людини".

Закон передбачає максимальне покарання за торгівлю людьми - 20 років позбавлення волі, а максимальний строк за контрабандний вивіз людини з країни з метою подальшого продажу - 10 років.

Новий закон також передбачає суворе покарання у вигляді позбавлення волі для осіб, які віднімають у своїх жертв паспорти (від одного до трьох років ув'язнення). Якщо ж подібні дії вчинені з метою подальшого продажу людини, то термін ув'язнення збільшується до 5 років.

Крім того, жертвам торгівлі людьми виплачуватиметься компенсація із коштів, конфіскованих у работоргівців або отриманих у результаті продажу майна останніх. Сума таких компенсацій визначатиметься в ході судового розгляду. Законопроект передбачає заборону на публікацію імен потерпілих.

Росія

Санкції за використання праці нелегалів

Держдума Росії запроваджує жорсткі санкції для роботодавців, які використовують працю нелегалів. Відповідний законопроект, що переглядає систему штрафів, нещодавно прийнятий у другому читанні.

Документом передбачено, що за кожного робітника-нелегала підприємство виплачуватиме штраф у розмірі від 4 до 5 тисяч мінімальних розмірів оплати праці (МРОП) (1 МРОП для штрафу дорівнює 100 руб.), а самі гастарбайтери заплатять 10—15 МРОП, тобто до півтори тисячі руб. Нині штраф встановлюється за сам факт використання праці нелегалів, а кількість працівників значення не має. Ще одне нововведення: якщо іноземець перетнув кордон легально, але приховав дійсну мету свого візиту до Росії, він також буде покараний штрафом у 15—20 МРОП і, можливо, видворений за межі країни.

Експерти по-різному розцінюють ці нововведення, однак відзначають, що від цього виграють насамперед чиновники, які за "закриті очі" братимуть ще більші хабарі. У той же час представник Міжнародної організації з міграції Галина Вітковська зазначає, що самі по собі запропоновані заходи правильні — 40% роботодавців свідомо наймають нелегалів з метою зниження витрат і збільшення прибутків.

За неофіційними розрахунками у Росії на одного законно працюючого іноземця в середньому припадає десять нелегалів. Як зазначають автори законопроекту, "на сьогодні на території нашої країни, за експертними оцінками, перебуває від 5 до 15 мільйонів нелегальних мігрантів і лише 50 тисяч із них вдалося притягти до адміністративної відповідальності".

Нотаріусам Євросоюзу — рівні права

Єврокомісія вимагає від країн—членів ЄС урівняти в правах нотаріусів. Згідно із законодавством, що діє в шістнадцяти з двадцяти п'яти країн Євросоюзу, нотаріусом може стати лише громадянин своєї країни. Єврокомісія хоче кардинально змінити це правило, яке, на її думку, обмежує можливості вибору для європейців і сприяє підтримці високих цін на нотаріальні послуги.

У Бельгії, Франції, Німеччині та Нідерландах у середньому нараховується лише один нотаріус на 8 тис. жителів, у Люксембурзі — один на 12 тис. 750 осіб.

Єврокомісія вже направила до урядів цих країн, а також Австрії і Греції вимогу внести зміни до національного законодавства для вирішення питання щодо роботи на їх території нотаріусів — громадян інших країн—членів ЄС. У разі невиконання цієї вимоги протягом найближчих двох місяців Єврокомісія погрозила подати скаргу до Європейського суду юстиції.

Брюссель вимагає також від Чехії, Естонії, Угорщини, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини і Словенії надати список виняткових прав нотаріусів, перерахованих у національних законодавствах. Під жорстким тиском Єврокомісії Італія, Іспанія і Португалія раніше вже внесли зміни до законодавства.

Вимоги Єврокомісії викликали різку критику з боку Ради нотаріусів ЄС, яка звинуватила виконавчу владу організації у втручанні у сферу, що знаходиться під національною юрисдикцією країн ЄС.

Німеччина

Антитерористична база даних

Уряд Німеччини схвалив законопроект про створення єдиної антитерористичної бази даних, розроблений міністерством внутрішніх справ ФРН. Найближчим часом документ буде переданий на обговорення в бундестаг.

Рішення про створення цього централізованого ресурсу було ухвалено ще 4 вересня на конференції земельних міністрів внутрішніх справ. Законопроект буде винесений на голосування в бундестаг до кінця року. Фахівці із захисту даних вважають, що у ряді пунктів документ суперечить Основному закону ФРН.

Передбачається об'єднати у цій базі всі дані про терористів і осіб, що підтримують їх, які нині збираються на території Федеральної республіки 36-ма різними компетентними відомствами. До цих організацій відносяться федеральні відомства у кримінальних справах і охорони конституції, земельні відомства у кримінальних справах і охорони конституції 16 федеральних земель Німеччини, а також федеральна розвідслужба BND і військова контррозвідка AMD.

Відповідно до законопроекту ресурс складатиметься з двох банків даних — базисного і розширеного. Базисний варіант буде доступний всім правоохоронним і розвідувальним службам. Тут міститиметься лише мінімальний набір даних, необхідний для ідентифікації підозрюваних у терористичній діяльності: повне ім'я, адреса і фото.

У розширений банк даних повинна бути включена інформація про сімейний стан підозрюваного, освіту, професію, релігійну приналежність, а також дані про банківські рахунки, поїздки і членство в терористичних організаціях. Доступ до цієї інформації надаватиметься зацікавленому відомству за окремим запитом, у якому повинна бути обґрунтована необхідність отримання розширених даних.

Федеральний міністр внутрішніх справ Вольфганг Шойбле переконаний, що створення централізованої бази даних істотно підвищить ефективність роботи кримінальних і розвідувальних служб. "Тепер усі відомства, перед якими стоїть завдання запобігання терористичним актам, зможуть миттєво отримувати базисні дані, а за необхідності — і докладнішу інформацію про підозрюваного", — заявив Шойбле після закінчення засідання уряду.

Однак федеральний уповноважений із захисту даних Петер Шар налаштований менш оптимістично. Він вважає, що законопроект містить ряд пунктів, що порушують конституцію. Передусім це стосується принципу розподілу діяльності правоохоронних і розвідувальних служб. Крім того, в антитерористичну базу даних можуть потрапити особи, що не мають жодного відношення до тероризму, вважає експерт. Петер Шар відзначив, що необхідно звужити коло відомств, які дістануть доступ до цього ресурсу.

За матеріалами зарубіжних інформагентств сторінку підготувала Катерина ФОМІНА

Єврокомісія вимагає урівняти в правах нотаріусів усіх країн—членів Європейського Союзу

Європейський суд з прав людини

Комюніке Секретаря Європейського суду з прав людини стосовно рішення у справі

"Базоркіна проти Росії" ("Bazorkina v. Russia")¹

Реферативний переклад

У рішенні, ухваленому 27 липня 2006 року у справі "Базоркіна проти Росії", Європейський суд з прав людини (далі — Суд) постановив, що:

- було порушено ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) (право на життя) стосовно зникнення сина заявниці Хаджі-Мурата Яндієва;
- мало місце порушення ст. 2 Конвенції стосовно обов'язку компетентних органів провести ефективне розслідування обставин зникнення п. Яндієва;
- не було порушення ст. 3 Конвенції (заборона нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження) щодо неспроможності захистити п. Яндієва від незаконного поводження;
- було порушено ст. 3 Конвенції стосовно заявниці;
- мало місце порушення ст. 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) стосовно затримання п. Яндієва;
- було порушено ст. 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту) щодо порушених прав заявниці, передбачених ст. 2 та ст. 3 Конвенції².

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 35 000 євро як компенсацію моральної шкоди та 12 241 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявниця Фатіма Сергіївна Базоркіна, 1938 р.н., є громадянкою Росії і проживає у м. Карабулак, Інгушетія (Росія). Заява до Суду була подана від її імені та від імені її сина Хаджі-Мурата Яндієва, 1975 р.н.

Заявниця стверджує, що у серпні 1990 року її син поїхав до м. Грозного (Чечня) і з того часу вона не отримувала від нього жодної звістки.

2 лютого 2000 року у телевізійних новинах у репортажі про захоплення села Алхан-Кала (Єрмолівка) транслювався допит п. Яндієва російським офіцером. Пізніше заявниця отримала копію усього відеозапису, проведеного репортерами НТВ (Російське незалежне телебачення) та CNN. Наприкінці допиту офіцер, який його проводив, наказав "покінчити" та "застрелити" сина п. Базоркіної. Журналіст CNN упізнав в офіцерові генерал-полковника Б. — командувача військових загонів, які захопили Алхан-Калу.

Відразу ж після 2 лютого 2000 року заявниця розпочала пошуки сина у тимчасових слідчих ізоляторах, в'язницях та звертаючись до різних владних установ. У серпні 2000 року п. Базоркіну повідомили, що її син не утримується у жодній із в'язниць на території Росії.

У листопаді 2000 року військовий прокурор прийняв рішення не відкривати кримінальну справу про зникнення п. Яндієва. Місяцем пізніше цей же прокурор заявив, що немає підстав вважати військовослужбовців відповідальними за дії, зафіксовані на відеоплівці.

У липні 2001 року прокуратурою Чеченської республіки була порушена кримінальна справа про викрадення п. Яндієва невідомими особами. Пізні-

ше виявилось, що його ім'я було включене у список осіб, зниклих безвісти.

У листопаді 2003 року заява п. Базоркіної до Суду була передана Російському Уряду (далі — Уряд). Зважаючи на прийняття Судом її заяви до розгляду, Уряд надіслав йому копію відповідної кримінальної справи.

Під час розслідування було встановлено, що 2 лютого 2000 року п. Яндієв був затриманий в Алхан-Калі. Одразу ж після арешту він був переданий військовослужбовцям Міністерства внутрішніх справ РФ для перевезення його до тимчасового слідчого ізолятора. Але п. Яндієва так і не було доставлено туди, а його подальше місцеперебування є невідомим.

Генерал-полковник Б. був двічі допитаний про події, зафіксовані на відеоплівці. На допиті він стверджував, що наказу про розстріл п. Яндієва він не давав і мав намір лише зупинити агресивну поведінку затриманого. За його словами, військовослужбовці, які були з ним, не були його підлеглими, а тому не могли виконувати його накази.

3 липня 2001 до лютого 2006 року слідство у даній справі поновлювалось 6 разів.

На різних стадіях слідства прокурами вищого рівня було дано кілька вказівок про розслідування даної кримінальної справи. Особливо слід звернути увагу на рішення від грудня 2003 року, в якому прокурор, посилаючись на те, що належного розслідування у даній справі не було проведено, наказав визначити, які військові частини Федеральних збройних сил брали участь у спеціальній операції в Алхан-Калі на початку лютого 2000 року, та встановити подальшу долю затриманих осіб.

Зміст рішення Суду

Заявниця стверджувала, що під час затримання її сина Федеральними збройними силами Росії з ним неправомірно поводились, а згодом вбили. При цьому не було проведено ефективного розслідування обставин такого поводження та зникнення п. Яндієва. Також заявниця скаржилася на те, що у зв'язку зі зникненням її сина вона перетерпіла глибокі емоційні страждання та стрес. При цьому п. Базоркіна посилалась на порушення статей 2, 3, 5, 6, 8 та 13 Конвенції.

Суд нагадав, що держава, з огляду на вразливе становище затриманих осіб, зобов'язана забезпечувати їхній особливий захист. Цей обов'язок набуває особливої ваги у тих випадках, коли особа померла чи зникла після її затримання правоохоронними органами.

Суд звернув увагу на те, що питання про затримання п. Яндієва під час антитерористичної операції в селі Алхан-Кала ніким не оспоровалось. Він також узяв до уваги запис на відеоплівці та численні показання свідків у кримінальній справі, які підтверджували те, що п. Яндієв був спершу допитаний старшим офіцером, а згодом було віддано наказ про його страту. Суд відзначив, що з того часу не було отримано жодних достовірних даних про долю п. Яндієва.

З огляду на відсутність правдоподібних пояснень, наданих Урядом, та будь-якої інформації щодо місцезнаходження п. Яндієва за більш ніж 6 останніх років, Суд презюмує, що п. Яндієв загинув. Беручи до уваги те, що влада жодним чином не виправдовувала позбавлення життя п. Яндієва військовослужбовцями, Суд визнав Уряд відповідальним за ці дії. Відтак Суд вирішив, що було порушено ст. 2 Конвенції.

Суд зауважив, що розслідування у даній справі було розпочате через 1 рік та 5 місяців після затримання сина заявниці в ході військової операції та неодноразово зупинялось. Більше того, на думку Суду, більшість рішень про вчинення процесуальних дій, потрібних для розслідування даної кримінальної справи, були прийняті починаючи з грудня 2003 року, коли заява п. Базоркіної була направлена Судом до Уряду. Суд вважає, що така затримка у розслідуванні негативно вплинула на встановлення його достовірного результату.

Суд ще раз звернув увагу на серйозні недоліки, допущені слідством, зокрема, на неспроможність ідентифікувати чи допитати осіб, які затримали п. Яндієва. Незважаючи на те, що прокурори давали вказівки про усунення недоліків слідства, багато з них не виконувались чи виконувались із неприпустимим зволіканням.

Беручи до уваги вищезазначені обставини, Суд вважає, що влада не забезпечила ефективного кримінального розслідування обставин зникнення та смерті п. Яндієва. Отож Суд постановив, що було порушено ст. 2 Конвенції.

Стосовно скарги заявниці на моральні страждання, спричинені їй зникненням сина, Суд відзначив, що побачений заявницею на відеозаписі допит та наказ про страту, відсутність правдоподібних пояснень та будь-якої інформації про подальшу долю її сина, попри неодноразові звернення п. Базоркіної у відповідні органи, завдав їй глибоких емоційних переживань. Суд визнав, що таке поводження із заявницею уповноважених державою органів може бути витлумачене як поводження нелюдське. Суд дійшов висновку, що тут мало місце порушення ст. 3 Конвенції.

Разом з тим, не знайдено достатніх доказів, які б підтверджували скаргу за-

явниці на те, що її син був підданий незаконному поводженню під час утримання під арештом. Суд постановив, що у цьому відношенні порушення ст. 3 Конвенції не було.

Суд також звернув увагу на те, що під час затримання п. Яндієва федеральними військами 2 лютого 2000 року не було складено протоколу про затримання, а будь-які офіційні дані про його подальше місцеперебування відсутні. Суд вважає, що такі дії були серйозним порушенням ст. 5 Конвенції, оскільки дали можливість особам, винним у позбавленні свободи сина заявниці, приховати свою участь у вчиненні злочину та уникнути відповідальності за подальшу долю затриманого.

На думку Суду, владні органи, до яких зверталась п. Базоркіна зі скаргою на затримання та взяття під арешт її сина, повинні були негайно та ґрунтовно розслідувати інформацію стосовно цієї скарги. Натомість, швидких та ефективних заходів для охорони п. Яндієва від можливого зникнення вжито не було. Більше того, Суд наголосив, що аж до кінця грудня 2000 року владні структури продовжували заперечувати участь Федеральних збройних сил у затриманні п. Яндієва.

Відтак Суд дійшов висновку, що п. Яндієв утримувався під незаконним арештом за умов повної відсутності гарантій, які містяться у ст. 5 Конвенції. Таким чином, було порушено право на свободу та особисту недоторканність особи.

Спираючись на вищенаведений аналіз порушень ст. 2 та ст. 3 Конвенції, Суд вважає, що заявниця мала право користуватися ефективними засобами правового захисту, які б дали можливість встановити й покарати винних осіб та відшкодувати завдану їй шкоду. Однак слідство у даній справі було проведено неефективно, а тому Суд вважає, що держава-відповідач не дотрималася своїх зобов'язань, передбачених ст. 13 Конвенції. Отож було порушено ст. 13 у світлі ст. 2 та ст. 3 Конвенції.

На думку Суду, порушення ст. 13 стосовно ст. 5 Конвенції не було, оскільки ст. 5 сама по собі містить процесуальні гарантії законності затримання особи.

Суд не знайшов порушень ст. 6 та ст. 8 Конвенції. Держава-відповідач також дотрималась ст. 34 та п. "а" ч. 1 ст. 38 Конвенції.

ВІТАЄМО!

Сердечно поздоровляємо з 70-річним ювілеєм нашого постійного автора доктора юридичних наук, члена-кореспондента Академії правових наук України, професора Львівського національного університету імені Івана Франка, завідувача Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва і місцевого самоврядування АПРН України **Петра Мойсейовича РАБІНОВИЧА**.

Зичимо Вам, вельмишановний ювіляре, невичерпного творчого натхнення, нових наукових звершень, талановитих учнів, міцного здоров'я, миру і радості Вам і Вашій родині!

Колективи редакцій "Юридичного вісника України" та журналу "Юридична Україна"

¹ Повний текст рішення у справі див. на сайті www.echr.coe.int

² Рішення стане остаточним відповідно до вимог ч. 2 ст. 44 Конвенції, оскільки воно може бути предметом перегляду. (Прим. перекладачів)

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання комюніке Секретаря Суду здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України Петром РАБІНОВИЧЕМ, Тарасом ПОЛЯНСЬКИМ і Тамарою ДУДАШ.

Держава, з огляду на вразливе становище затриманих осіб, зобов'язана забезпечувати їхній особливий захист

Оскарження суми податкового зобов'язання

Наше підприємство не згодне із нарахованою сумою податкових зобов'язань. Яким чином можна оскаржити відповідне рішення податкового органу?

Платник податків може захистити свої права та законні інтереси, які були порушені в процесі оподаткування, в адміністративному або в судовому порядку. При цьому вибір процедури оскарження належить платнику податку — чинне законодавство не ставить перед ним вимоги щодо обов'язкового досудового врегулювання спору.

Спочатку зупинимося на процедурі адміністративного оскарження. За загальним правилом, встановленим у пп. 5.2.1 п. 5.2 ст. 5 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" (далі — Закон) податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом відповідно до Закону, вважається узгодженим у день отримання платником податків податкового повідомлення. Проте, як зазначено у пп. 5.2.2 п. 5.2 ст. 5 Закону, у разі коли платник податків вважає, що контролюючий орган невірно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування чи виходить за межі його компетенції, встановленої законом, такий платник податків має право звернутися до контролюючого органу зі скаргою про перегляд цього рішення. Така скарга подається у письмовій формі та може супроводжуватися документами, розрахунками і доказами, які платник податків вважає за потрібне надати.

Відповідно до п. 4.2 Положення про порядок подання та розгляду скарг платників податків органами державної податкової служби, затвердженого наказом Державної податкової адміністрації України від 11 грудня 1996 р. № 29 (далі — Положення), скарга повинна бути подана до органу державної податкової служби протягом десяти календарних днів, наступних за днем отримання платником податків податкового повідомлення або іншого рішення органу державної податкової служби. При цьому датою подання скарги вважається день її фактичного подання до відповідного органу державної податкової служби, а в разі надсилання скарги поштою — дата відправлення скарги, зазначена відділенням поштового зв'язку в повідомленні про вручення поштового відправлення та на конверті (п. 3 Положення). Потрібно зазначити, що скарга, подана із

дотриманням вищезазначених строків, зупиняє виконання платником податків податкових зобов'язань, визначених у податковому повідомленні, на строк від дня подання такої скарги до контролюючого органу до дня закінчення процедури адміністративного оскарження. Протягом зазначеного строку податкові вимоги з податку, що оскаржується, не надсилаються, а сума податкового зобов'язання, що оскаржується, вважається незгодженою.

Період розгляду скарг платників податків органами ДПС зазвичай обмежується двадцятьма календарними днями від дня отримання скарги, протягом яких має бути прийняте та надіслане скаржнику вмотивоване рішення, проте цей строк може бути продовжено за рішенням керівника органу ДПС або його заступника до шістдесяти календарних днів (у такому випадку необхідно письмово повідомити про це платника податків до закінчення двадцятиденного строку). Коли ж мотивоване рішення за скаргою не надсилається платнику податків протягом зазначених строків, то така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника.

Якщо ж орган ДПС надсилає платнику податків рішення про повне або часткове незадоволення його скарги, такий платник податків має право звернутися з повторною скаргою прямо до вищестоящої податкової адміністрації (минаючи попередню), а при повторному повному або частковому незадоволенні скарги — до органу ДПС ще вищого рівня. Не підлягає адміністративному оскарженню лише остаточне рішення Державної податкової адміністрації, проте ніщо не заважає оскаржити його у судовому порядку.

Так, для судового оскарження платнику податків необхідно підготувати й подати позовну заяву про скасування рішення податкового органу, яка повинна містити усі відомості, вказані у ст. 106 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАСУ)

Порядок сплати, повернення у певних випадках та розміри державного мита визначені декретом Кабінету Міністрів України "Про державне мито" від 21 січня 1993 р. № 7-93 та Інструкцією "Про порядок обчислення та справляння державного мита", що затверджена наказом Головної державної податкової інспекції України від 22 квітня 1993 р. № 15.

Відповідно до ч. 1 ст. 122 КАСУ справа має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, але не більше двох місяців із дня відкриття провадження у справі.

Стягнення заборгованості за аліментами

Мій колишній чоловік не сплачував аліменти на нашу дитину протягом майже чотирьох років. Раніше це мене не дуже турбувало, оскільки нас з донькою матеріально підтримували мої батьки, але тепер тато помер і ми потрапили у досить скрутне становище. Чи можливо якось чином стягнути аліменти за минулі роки?

Із запитання не зрозуміло, чи виникла заборгованість за аліментами внаслідок невиконання колишнім чоловіком дописувачки судового рішення або ж вона взагалі не зверталася до суду з відповідним позовом. Звісно, вихід є в обох випадках, але з певними відмінностями.

Так, якщо дописувачка не пред'являла до суду позов про стягнення аліментів, то перш за все це слід негайно зробити. За таких обставин, аліменти за минулий час, скоріш за все, стягнути буде неможливо, оскільки за загальним правилом, встановленим у ч. 1 ст. 191 Сімейного кодексу України (далі — СК), аліменти за рішенням суду присуджуються від дня пред'явлення відповідного позову. Проте у деяких випадках, за умови, що позивач надасть докази того, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати внаслідок ухилення останнього від їх сплати, суд може присудити аліменти й за минулий час (але не більше як за три роки). При цьому ухиленням від сплати аліментів вважатиметься як пряма відмова відповідача від надання утримання дитині, так і його дії, свідомо на це спрямовані, — наприклад, приховування свого місцезнаходження або реального розміру свого заробітку чи доходу. У разі, коли позивач зможе довести наявність зазначених чи подібних до них обставин, він матиме право на стягнен-

ня аліментів й за минулий час (незалежно від причин, через які він не звертався до суду за примусовим стягненням аліментів раніше).

На відміну від стягнення аліментів за минулий час виплата заборгованості за аліментами (тобто, коли суд вже виніс рішення щодо стягнення аліментів на дитину, але воно з якихось підстав не виконується) відбувається не лише у разі ухилення відповідача від сплати аліментів, а й за будь-яких інших обставин (щоправда, знову ж таки не більше, ніж за три роки, які передували пред'явленню виконавчого листа до виконання). Розмір заборгованості за аліментами (звісно, якщо вони були встановлені не у твердій грошовій сумі) визначається на підставі з фактичного заробітку платника аліментів, який він одержував за час, протягом якого стягнення аліментів не провадилося (якщо ж платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості, то її розмір відповідно до ст. 195 СК визначається із заробітку, який він одержує на час визначення її розміру, а якщо не працює і нині — то виходячи із середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації чи некваліфікованого працівника для даної місцевості).

До речі, одержувач аліментів, якщо заборгованість за ними виникла з вини їх платника, вправі вимагати від нього не лише сплату суми цієї заборгованості, а й неустойки у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.

Звісно, стягнення заборгованості за аліментами (не кажучи вже про сплату неустойки) зазвичай ставить платника аліментів у досить таки важке матеріальне становище. З огляду на це положеннями сімейного законодавства передбачено можливість встановлення відстрочення або розстрочення сплати заборгованості й навіть повне або часткове звільнення від неї (якщо вона виникла у зв'язку з тяжкою хворобою платника аліментів чи через іншу обставину, що має істотне значення, — наприклад, перебування платника аліментів у місцях позбавлення волі). Крім того, не виключеним є й випадок, коли у виникненні заборгованості за аліментами на дитину винний одержувач аліментів, який без поважних на те причин не пред'явив виконавчий лист до виконання. У такому разі суд може повністю звільнити платника аліментів від сплати заборгованості за ними (ч. 3 ст. 197 СК).

Внутрішнє сумісництво

Чи можна на одному підприємстві прийняти на роботу одного працівника на дві посади (за сумісництвом)? Якщо так, то як це оформити?

Згідно з ч. 2 ст. 21 Кодексу законів про працю України (далі — КЗпП) кожен працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору як на одному, так і одночасно на декількох підприємствах, в установах чи організаціях (звісно, за умови, що інше не передбачено законодавством, колективним договором або угодою сторін). Завдяки цьому положенню трудового законодавства працівники мають змогу, окрім основного трудового договору, укладати ще й трудові договори про роботу за сумісництвом, яке може бути як зовнішнім (коли до-

даткова робота виконується на іншому підприємстві), так і внутрішнім (у разі, якщо основний трудовий договір і трудовий договір про роботу за сумісництвом укладено з одним роботодавцем). Таким чином, ніяких перешкод для укладення з одним і тим же працівником кількох трудових договорів не існує (звісно, за винятком певних обмежень, встановлених законодавством для окремих категорій працівників, наприклад, керівників державних підприємств, установ, організацій та їх заступників).

На порядок укладання трудового договору про роботу за сумісництвом поширюються загальні правила КЗпП. Слід звернути увагу, що навіть якщо працівник приймається на роботу за сумісництвом тим же самим роботодавцем, в якого працює й на основній роботі, укладення нового трудового договору є обов'язковим. Наказ про прийом на

роботу за сумісництвом нічим не буде відрізнятися від наказів про прийом на основну роботу, але прийом на кожну роботу має бути вказаний у наказі окремо.

На працівників, які працюють за сумісництвом, поширюються всі вимоги законодавства про працю, тобто вони мають ті самі права та несуть такі самі обов'язки, що й працівники, котрі працюють на основному місці роботи. Відповідно на сумісників роботодавцем мають вестися передбачені законодавством форми: обліку кадрів (особиста картка), робочого часу та часу відпочинку (табелі обліку робочого часу), нарахування заробітної плати (особові рахунки) та інші документи. Якщо ж основне місце роботи і місце роботи на умовах сумісництва знаходяться на одному підприємстві, такі документи ведуться окремо за основним місцем роботи та місцем роботи за сумісництвом.

Переведення на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації, а також переведення на роботу на інше підприємство, в установу, організацію або в іншу місцевість, хоча б разом з підприємством, установою, організацією, допускається тільки за згодою працівника.

У зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. Про зміну істотних умов праці — систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад та інших — працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці.

05.10.2006 р. колегія суддів судової палати у цивільних справах Апеляційного суду м. Києва задовольнила частково апеляційну скаргу Н. К. на рішення районного суду від 09.06.2006 р. у справі за позовом Н. К. до Університету, третя особа — В. П., про визнання незаконним переведення на іншу роботу зі зміною істотних умов праці, про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу, стягнення одноразової допомоги.

Вимоги та заперечення сторін. Рішення суду першої інстанції

02.03.2006 р. Н. К. пред'явила позов до Університету, третя особа — В. П., про визнання незаконним переведення на іншу роботу зі зміною істотних умов праці, про поновлення на роботі, стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу, стягнення одноразової допомоги у розмірі 5000 грн та судових витрат.

В обґрунтування позову позивачка посилалась на те, що з 1999 р. працювала у відповідача на посаді старшого лаборанта кафедри-1.

Наказом від 30.01.2006 р. без її згоди і з порушенням трудового законодавства її з 01.02.2006 р. у зв'язку з виробничою необхідністю перевели на іншу роботу на кафедру-2. Примищення, в якому вона повинна працювати, знаходиться на околиці міста Києва. На неї було покладено обов'язки, котрі вона за станом здоров'я не може виконувати.

Позивачка відмовилась від переведення на роботу на іншу кафедру і стала звертатись із заявами до адміністрації та профкому Університету про незгоду із зазначеним переведенням. Вказане призвело до погіршення стану її здоров'я, вона вимушена була звертатись по медичну допомогу та проходити курс лікування в медичних установах.

Наказом від 08.02.2006 р. Н. К. звільнено з роботи — з посади старшого лаборанта кафедри-2 з 09.02.2006 р. за прогул — згідно з п. 4 ст. 40 КЗпП України за відсутність на роботі 1,2,3 лютого 2006 р.

Позивачка вважала, що її звільнення з роботи незаконно.

Рішенням районного суду від 09.06.2006 р. позов Н. К. задоволено частково. Постановлено: змінити дату звільнення Н. К. з посади старшого лаборанта кафедри-2 Університету, оформлене наказом від 08.02.2006 р. з 09.02.2006 р. на

04.03.2006 р.; Університету виплатити Н. К. середній заробіток за період її тимчасової непрацездатності. У решті вимог відмовлено.

В апеляційній скарзі позивачка, посиляючись на те, що суд першої інстанції неповно з'ясував обставини справи, дав неправильну оцінку доказам і постановив рішення з порушенням норм матеріального права, просила його скасувати

та постановити нове, яким задовольнити її позовні вимоги.

Мотиви, за якими апеляційний суд дійшов свого висновку

Апеляційна скарга підлягає частковому задоволенню, а рішення районного суду скасуванням, з постановленням нового рішення з наступних підстав.

Задовольняючи позов позивачки частково, суд першої інстанції виходив з того, що Н. К. правомірно звільнена з роботи за прогул і мало місце переміщення позивачки, що не є переведенням на іншу роботу.

З таким висновком суду погодитись не можна, оскільки він зроблений судом без належної перевірки дійсних обставин справи, з порушенням норм матеріального права.

Згідно зі ст. 32 КЗпП України переведення на іншу роботу на тому ж підприємстві, в установі, організації, а також переведення на роботу на інше підприємство, в установу, організацію або в іншу місцевість, хоча б разом з підприємством, установою, організацією, допускається тільки за згодою працівника, за винятком випадків, передбачених у статті 33 цього Кодексу, та в інших випадках, передбачених законодавством.

У зв'язку зі змінами в орга-

нізації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. Про зміну істотних умов праці — систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад та інших — працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці.

Якщо колишні істотні умови праці не може бути збережено, а працівник не згоден на продовження роботи в нових умовах, то трудовий договір припиняється за п. 6 ст. 36 КЗпП України.

Судом встановлено, що позивачка Н. К. у 1999 р. прийнята на посаду старшого лаборанта кафедри-1 Університету.

Наказом від 30.01.2006 р. Н. К. була переведена на посаду старшого лаборанта кафедри-2 із збереженням розміру заробітної плати з 01.02.2006 р. у зв'язку з виробничою необхідністю.

Наказом від 08.02.2006 р. позивачка Н. К. звільнена з по-

Як вбачається із наказу Університету, позивачка переведена на роботу на іншу кафедру у зв'язку із виробничою необхідністю.

Однак відповідач не надав суду доказів, у чому саме полягала виробнича необхідність переведення позивачки на роботу на іншу кафедру, і представник відповідача не зміг їх назвати в судовому засіданні апеляційної інстанції.

Як вбачається із функціональних обов'язків старшого лаборанта кафедри-1 та функціональних обов'язків старшого лаборанта кафедри-2 Університету, вони не є ідентичними і свідчать про зміну істотних умов праці для позивачки. Зокрема, на кафедрі-1 на старшого лаборанта покладаються обов'язки здійснювати підготовку аудиторій до початку занять та виконувати іншу роботу, пов'язану з навчальним процесом на кафедрі і в приміщенні головного корпусу Університету, а на кафедрі-2 на старшого лаборанта крім зазначених обов'язків також покладається робота із забезпечення навчального процесу на базах Університету, які розташовані

на значних відстанях від головного корпусу Університету, здійснювати видачу та прийняття інвентарю та обладнання, необхідних для проведення практичних занять, проводити дрібний ремонт. Лаборант повинен знати норми і правила охорони праці, техніки безпеки та пожежної безпеки.

Посилання відповідача, що, по суті, мало місце переміщення позивачки і не відбулося змін істотних умов праці позивачки, є непереконливими і спростовуються наведеними доказами.

Виходячи з наведеного, колегія суддів дійшла висновку, що трудові права позивачки порушені і підлягають захисту.

Відповідач з порушенням ст. 32 КЗпП України провів переведення позивачки на іншу роботу зі зміною істотних умов праці, тому колегія суддів вирішила, що переведення Н. К. з посади старшого лаборанта кафедри-1 на посаду старшого лаборанта кафедри-2 з 01.02.2006 р. наказом від 30.01.2006 р. є незаконним.

Позивачка своєї згоди на переведення її на іншу роботу — на іншу кафедру в Університеті — не давала і, відповідно, до роботи не приступила та у письмових заявах на адресу адміністрації та профкому висловила свою незгоду. Вказане питання не було вирішено адміністрацією у встановленому законом порядку.

Виходячи з наведеного, ко-

легія суддів дійшла висновку, що невихід позивачки на роботу 1, 2, 3 лютого 2006 р. не є прогулом без поважних причин. Позивачка не вийшла на роботу на іншу кафедру у зв'язку з тим, що не погодилася з переведенням на іншу роботу, тому звільнення позивачки з роботи з посади старшого лаборанта кафедри-2 з 09.02.2006 р. за прогули — відсутність на роботі без поважних причин 1, 2, 3 лютого 2006 р. (п. 4 ст. 40 КЗпП України) є незаконним.

Оскільки переведення позивачки на роботу на іншу кафедру визнано судом незаконним, позивачка підлягає поновленню на роботі на посаді старшого лаборанта кафедри-1 Університету з 01.02.2006 р.

З відповідача на користь позивачки підлягає стягненню заробітна плата за час вимушеного прогулу за період з 01.02.2006 р.

Відповідно до довідки Університету від 22.09.2006 р. середньомісячна заробітна плата Н. К. за останні два календарні місяці, що передували звільненню з роботи, становила 406,03 грн.

Час вимушеного прогулу за період з 01.02.2006 р. по 05.10.2006 р. становить 8 місяців і 4 дні. До виплати підлягає заробітна плата за час вимушеного прогулу у розмірі 3312,20 грн (406,03 x 8 місяців і 4 дні = 3312,20)

У задоволенні позову позивачки про стягнення з відповідача на її користь одноразової допомоги належить відмовити, оскільки такі вимоги не ґрунтуються на чинному законодавстві.

Відповідно до вимог ст. 88 ЦПК України з відповідача на користь держави підлягає стягненню державне мито у розмірі 51 грн.

Наслідки розгляду апеляційної скарги

Апеляційну скаргу Н. К. задоволено частково.

Рішення районного суду від 09.06.2006 р. скасовано.

Позовні вимоги Н. К. до Університету, третя особа — В. П., про визнання незаконним наказу про переведення на іншу роботу зі зміною істотних умов праці, про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу, стягнення одноразової допомоги задоволено частково.

Визнано незаконним переведення Н. К. з посади старшого лаборанта кафедри-1 на посаду старшого лаборанта кафедри-2 Університету з 01.02.2006 р. наказом від 30.01.2006 р.

Поновлено Н. К. на посаді старшого лаборанта кафедри-1 Університету з 01.02.2006 р.

Стягнуто з Університету на користь Н. К. заробітну плату за час вимушеного прогулу у розмірі 3312,20 грн.

Стягнуто з Університету на користь держави державне мито у розмірі 51 грн.

Допущено негайне виконання рішення суду в частині поновлення Н. К. на роботі на посаді старшого лаборанта кафедри-1 Університету та стягнуто з Університету на користь Н. К. присуджену заробітну плату за один місяць у розмірі 406,03 грн.

У іншій частині позовних вимог відмовлено.

Підготувала Ірина ТИМОЩУК

Факти, встановлені рішенням господарського суду під час розгляду однієї справи, не доводяться знову при вирішенні інших спорів, в яких беруть участь ті ж самі сторони. Висновок судового експерта для господарського суду не є обов'язковим і має оцінюватися господарським судом за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді в судовому процесі всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 23 серпня 2005 р.

Верховний Суд України, розглянувши касаційну скаргу ВАТ "Трест Київміськбуд-1" ім. М.П. Загороднього на постанову Вищого господарського суду України від 11 травня 2005 року у справі за позовом споживчо-виробничого малого підприємства "Путна" до відкритого акціонерного товариства "Трест Київміськбуд-1" ім. М.П. Загороднього про стягнення 3 358 774,00 грн,

в с т а н о в и в:

У січні 2002 року споживчо-виробниче мале підприємство "Путна" подало до господарського суду міста Києва позов про стягнення з ВАТ "Трест Київміськбуд-1" ім. М.П. Загороднього 3 358 774 грн, що становлять збитки, пов'язані з неякісним виконанням підрядних робіт з будівництва гаража та магазину за адресою: м. Київ, вул. Ревуцького, 6а, за укладенням контрактом № 33-98 від 21 листопада 1998 року.

У процесі розгляду справи позивач уточнив позовні вимоги та просив зменшити розмір винагороди за виконані відповідачем роботи за спірним контрактом на суму 2 824 553 грн.

Відповідач проти позову заперечував, посиляючись на те, що позивачем пропущений строк звернення з позовом про виявлені недоліки в роботі, виконаній за договором підряду; розмір винагороди за виконані ним будівельні роботи за контрактом № 33-98 від 21 листопада 1998 року вже визначений рішеннями господарського суду міста Києва у справі № 7/119 від 27 лютого 2001 року та у справі № 7/345 від 12 червня 2001 року, які набрали законної сили.

Справа розглядалася судами неодноразово.

Останнім рішенням господарського суду міста Києва від 24 грудня 2004 року у задоволенні позову відмовлено за недоведеністю позовних вимог. Також суд посилався на пропущення позивачем 6-місячного строку позовної давності для пред'яв-

лення позову про виявлені явні недоліки в роботі, виконаній за договором підряду.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 18 лютого 2005 року рішення суду першої інстанції у справі скасовано, позов задоволено за обґрунтованістю позовних вимог. При цьому суд послався на висновок будівельно-технічної експертизи №4266 від 21 листопада 2002 року, згідно з яким вартість робіт, необхідних для приведення спірного об'єкта у відповідність із проектними рішеннями і вимогами будівельних норм, становить 2 824 553,00 грн.

Також апеляційний суд не погодився із висновком суду першої інстанції про пропущення позивачем строку позовної давності для пред'явлення позову на підставі

лення позову, виходив з того, що відповідачем неналежним чином було виконано передбачені контрактом зобов'язання щодо якості робіт, і вартість ремонтно-будівельних робіт, необхідних для приведення спірного об'єкта у відповідність з проектними рішеннями і вимогами будівельних норм, становить 2 824 553,00 грн. При цьому суд спирався на висновок судової будівельно-технічної експертизи № 4266 від 21 листопада 2002 року, а також на те, що будь-яких доказів на спростування висновків експертизи суду не було надано.

Але погодитися із зазначеним висновком суду не можна.

Як вбачається із матеріалів справи та встановлено судами попередніх інстанцій за контрактом, укладеним 21 листопада 1998

коли невиконання або неналежне виконання зобов'язання обумовлене умислом або необережністю кредитора.

Факт наявності заборгованості позивача у сумі 3 353 288,00 грн за травень—жовтень 2000 року та листопад 2000 року — лютий 2001 року з оплати виконаних відповідачем робіт за спірним контрактом встановлений рішеннями арбітражного суду міста Києва від 27 лютого 2001 року у справі № 7/119 та від 12 червня 2001 року № 7/345, які набрали законної сили.

Таким чином, розмір вартості виконаних відповідачем робіт за контрактом № 33-98 від 21 листопада 1998 року є фактом, встановленим рішеннями господарського суду між тими самими сторонами і не потребує додаткового доведення при вирішенні цього спору (ст. 35 ГПК).

Висновок судової будівельно-технічної експертизи № 4266, складений КНДНІСЕ 21 листопада 2002 року, про необхідність проведення ремонтно-будівельних робіт на спірному об'єкті з метою його приведення у відповідність з проектними рішеннями і вимогами будівельних норм, а також про визнання вартості необхідних ремонтно-будівельних робіт, не може бути прийнятий судом як беззаперечний доказ позовних вимог, оскільки згідно зі статтями 42,43 ГПК не є обов'язковим для суду і має оцінюватися господарським судом за внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді в судовому процесі всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

За таких обставин суд першої інстанції у справі дійшов правильного висновку про відмову у позові за недоведеністю обставин, на які посилався позивач у своєму позові.

Враховуючи наведене, оскаржувана постанова Вищого господарського суду України від 11 травня 2005 року та постанова Київського апеляційного господарського суду від 18 лютого 2005 року у справі підлягають скасуванню, а рішення господарського суду міста Києва від 24 грудня 2004 року — залишено без змін.

Виходячи з викладеного та керуючись статтями 111¹⁷—111²⁰ ГПК, Верховний Суд України

п о с т а н о в и в:

Касаційну скаргу ВАТ "Трест "Київміськбуд-1" задовольнити.

Постанову Вищого господарського суду України від 11 травня 2005 року та постанову Київського апеляційного господарського суду від 18 лютого 2005 року скасувати, а рішення господарського суду міста Києва від 24 грудня 2004 року — залишити в силі.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає.

Підготував Валентин СЕРАЮК

Правовий календар

Верховна Рада України

на пленарних засіданнях з 17 по 20 жовтня 2006 р.

прийняла в цілому, зокрема, такі закони:

- "Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду".

Законом передбачається надання згоди на обов'язковість для України зазначеної Угоди, якою передбачено, зокрема, встановлення для представників держав-учасниць Римського статуту Міжнародного кримінального суду та для посадових осіб цього Суду низки привілеїв та імунітетів, які загалом подібні до привілеїв та імунітетів дипломатичних агентів, встановлених Віденською конвенцією про дипломатичні відносини від 18 квітня 1961 року;

- "Про внесення змін до Закону України "Про господарські товариства" (щодо зниження планки кворуму проведення загальних зборів господарського товариства).

Законом передбачається зменшення кворуму загальних зборів акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю з 60 відсотків до 50, оскільки чинна величина кворуму дає можливість міноритарним учасникам (акціонерам) цього товариства блокувати проведення загальних зборів, що призводить до втрат у фінансово-господарській діяльності товариства;

- "Про внесення змін до Закону України "Про податок на додану вартість" (щодо спеціальних режимів оподаткування сільськогосподарських товаровиробників).

Законом вносяться зміни до Закону "Про податок на додану вартість", якими продовжено дію чинного поряд-

ку оподаткування ПДВ сільськогосподарських товаровиробників до 1 січня 2008 року;

ратифікувала:

- Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією та Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

Метою законопроекту "Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції" є надання згоди на обов'язковість для України положень Конвенції щодо посилення заходів, спрямованих на більш ефективне і дійове запобігання корупції та боротьбу з нею, сприяння та підтримку міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та боротьби з нею, заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами та державним майном.

Метою законопроекту "Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією" є надання згоди на обов'язковість для України положень Конвенції щодо посилення співробітництва держав у боротьбі з корупцією у кримінально-правовому аспекті, вироблення міжнародних кримінально-правових стандартів у цій сфері та спільної політики, спрямованої на захист суспільства від цього негативного явища.

Законопроектом "Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією" вносяться доповнення до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, якими передбачені заходи, що необхідно вжити на національному рів-

ні для встановлення кримінальної відповідальності за вчинення корупційних дій і злочинів, пов'язаних з професійною діяльністю арбітрів та присяжних засідателів, зокрема за давання і отримання хабара цими особами.

Ці документи наберуть чинності після прийняття проектів законів "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення", "Про засади запобігання та протидії корупції", "Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень";

- Поправки до Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар.

Прийняття Монреальської поправки передбачає: запровадження ліцензування експорту та імпорту відповідних речовин всіх додатків (A,B,C,E) до Монреальського протоколу; заборону (через рік після прийняття) імпорту і експорту бромистого метилу з країн або в країни, що не ратифікували Копенгагенські поправки та заборону поставок відновлених холодоагентів з країн, що не виконують вимоги Монреальського протоколу щодо виробництва озоноруйнівних речовин. Пекінська поправка встановлює повне припинення виробництва та споживання бромхлорметану та запроваджує контроль за виробництвом гідрохлорфторуглеводнів (ГХФВ). Приєднання до поправок до Монреальського протоколу створить в Україні правові, технологічні та організаційні умови для охорони озонового шару, що впливає з потреб гармонізації екологічного законодавства України з відповідним законодавством Європейського Союзу.

Передплата-2007

Час читати професійні журнали!

"Бюлетень законодавства і юридичної практики України"
передплатний
індекс 74052

Друкується науково-практична інформація, роз'яснення, коментарі. Нормативно-правові акти подаються у кодифікованому вигляді. Зручний пошуковий апарат.
Виходить щомісяця.

"Вісник Конституційного Суду України"
передплатний
індекс 40842

Офіційне видання єдиного органу конституційної юрисдикції нашої держави. Рішення та висновки Конституційного Суду України. Теорія та практика конституційного судочинства іноземних держав. Міжнародні зв'язки КСУ.

Публікації у журналі зараховуються ВАК України для здобуття наукових ступенів у галузі права.

Виходить раз на 2 місяці.

"Юридична Україна"
передплатний
індекс 01757

Сучасний стан і розвиток правової системи України. Тенденції судової практики, коментарі до законодавства, діяльність міжнародних юрисдикційних органів. Думки провідних вітчизняних науковців та практиків.

Публікації у журналі зараховуються ВАК України для здобуття наукових ступенів у галузі права.

Виходить щомісяця.

"Вісник Державної судової адміністрації України"
передплатний індекс 95966

Нове юридичне видання.

Проблеми вітчизняного правосуддя та діяльність держави, спрямована на їх вирішення. Судова реформа в Україні. Теорія і практика розвитку судової влади. Думки вчених, урядовців, практиків. Коментарі та роз'яснення. Вітчизняний та зарубіжний досвід.

Виходить раз на квартал.

"Вісник господарського судочинства"
передплатний
індекс 74156

Офіційне видання України, що подає практику Вищого господарського суду України та господарських судів. Роз'яснення та інформаційні листи президії Вищого господарського суду України, нові нормативно-правові акти, науково-практичні коментарі до судової практики.

Публікації у журналі зараховуються ВАК України для здобуття наукових ступенів у галузі права.

Виходить раз на 2 місяці.

Міжнародна донорська організація

оголошує конкурс на заміщення вакантних посад юристів у юридичні центри:

- Рівне - 2 вакансії
- Херсон - 1 вакансія
- Чернігів - 2 вакансії
- Київ - 2 вакансії
- Запоріжжя - 1 вакансія

Вимоги: вища юридична освіта, досвід роботи не менше 3-х років, бажано в сфері реструктуризації сільського господарства.

Свої резюме надсилати до 10 листопада 2006 р. на адресу lawyers2006@mail.ru

У темі обов'язково вказувати назву регіону, в якому бажаєте працювати.

"Юрінком Інтер" пропонує

Діловий щоденник правника 2007 / Кол. упоряд.; Кер. — В.С. Ковальський. — К., 2006. — ц. 25 грн.

Оригінальне спеціалізоване інформаційно-довідкове видання для українських юристів, яке включає як загальнодоступну інформацію, зокрема телефонні коди України та СНД і календар українських свят, так і спеціальну юридичну довідкову інформацію: адреси та телефони судів, прокуратур, департаментів, міністерств тощо, ставки державного мита, інструкцію про порядок його обчислення та справляння, а також порядок пред'явлення претензій і звернень до суду.

У виданні поєднуються щоденник і довідник. Його повсякденне використання сприятиме іміджу юриста як ділової людини. Діловий щоденник виконаний на високому поліграфічному рівні у різнокольоровій гамі.

3 питань придбання звертайтеся:

- 04209, м. Київ, вул. Героїв Дніпра, 31-б
- (044) 413-81-44, 411-69-08, 411-64-03
- E-mail: Sales@yurincor.kiev.ua

У лютому, в день заснування газети, відбудеться розіграш цінних призів серед передплатників "Юридичного вісника України". Для того, щоб узяти в ньому участь, нашим читачам треба передплатити газету або будь-який з запропонованих комплектів на повний — 12 місяців — 2007 рік, а ксерокопію передплатної квитанції (з позначкою про оплату) до 30 грудня ц.р. надіслати на адресу: 04209, Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 31-б, редакція "ЮВУ".

Головний приз — сучасний комп'ютер і бібліотека правника.

Управління Державної судової адміністрації в місті Києві

повідомляє про проведення конкурсу:

в Управлінні ДСА в м. Києві на заміщення вакантної посади головного спеціаліста в місцевих загальних судах м. Києва:

1. Голосіївський районний суд Києва: 03680, Київ, вул. Потєхіна, 14-а, т. 259-71-10.
2. Дарницький районний суд Києва: 02099, Київ, вул. Севастопольська, 14, т. 566-96-88.
3. Деснянський районний суд Києва: 02225, Київ, пр. Маяковського, 5-в, т. 534-00-99.
4. Дніпровський районний суд Києва: 02105, Київ, вул. Сергієнка, 3, т. 558-17-02.
5. Оболонський районний суд Києва: 04210, Київ, вул. Тимошенка, 2-е, т. 426-45-65.
6. Печерський районний суд Києва: 01001, Київ, вул. Хрещатик, 42-а, т. 235-32-14.
7. Подільський районний суд Києва: 04071, Київ, вул. Хорива, 21, т. 425-45-55.
8. Святошинський районний суд Києва: 03146, Київ, вул. Якуба Колоса, 27-а, т. 407-90-89.
9. Солом'янський районний суд Києва: 03680, Київ, вул. Максима Кривоноса, 25, т. 243-89-71.
10. Шевченківський районний суд Києва: 04053, Київ, вул. Смирнова-Ласточкина, 10-б, т. 272-18-47.

На заміщення вакантних посад головного спеціаліста, помічника судді, консультанта суду, секретаря судового засідання, секретаря суду.

Додаткова інформація щодо основних функціональних обов'язків, розміру та умов оплати праці надається за телефоном 279-59-79.

Основні вимоги — вища освіта, досвід роботи в судових органах.

Документи приймаються протягом 30 календарних днів від дня опублікування оголошення про проведення конкурсу.

01034, Київ,
пров. Георгіївський, 7
т. 279-57-79

- Телефони: 411-69-08, 412-04-75
- Факс: 413-81-44 (для "ЮВУ")
- Адреса редакції: 04209, Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 31б
- www.yurincor.kiev.ua
- E-mail: Uvu@yurincor.kiev.ua

- Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)
- Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви
- Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото

- Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
- Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації "Юрінком Інтер"
- Передрук матеріалів виключно з посиланням на "ЮВУ"

- Свідцтво про реєстрацію КВ № 3066 від 16.02.98 року
- Передплата у всіх відділеннях зв'язку
- Передплатні індекси: 33787 (основний), 35290 (пільговий), 08282 (для установ і підприємств), 91852 (з додатками 1,2,3)

- Загальний наклад — 10200
- Передплата — 7300
- ЗАТ "Видавництво "Київские ведомости" 04060, м. Київ, вул. Ольжича, 29
- Замовлення № 2221
- Підписано до друку 27. 10. 2006 р.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

- ♦ Іван БАЛАКЛИЦЬКИЙ, голова Державної судової адміністрації України;
- ♦ Сергій ВІНОКУРОВ, перший заступник Генерального прокурора України;
- ♦ Сергій ГОНЧАРЕНКО, адвокат, спілка адвокатів України;
- ♦ Лідія ГОРБУНОВА, заступник міністра юстиції;
- ♦ Сергій ДЕМСЬКИЙ, заступник головного редактора газети "Голос України";
- ♦ Ігор ДРІЖЧАННИЙ, голова Служби безпеки України;
- ♦ Павло ЄВГРАФОВ, заслужений юрист України;
- ♦ Валерій ЄВДОКИМОВ, голова Союзу юристів України;
- ♦ Ніна КАРПАЧОВА, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- ♦ Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ, шеф-редактор газети «Юридичний вісник України», президент видавничої організації "Юрінком Інтер";
- ♦ Петро КОЛЯДА, заступник міністра внутрішніх справ — начальник Головного слідчого управління;
- ♦ Олександр КОПИЛЕНКО, директор Інституту законодавства Верховної Ради України;
- ♦ Василь МАЛЯРЕНКО, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПРН України;
- ♦ Микола МЕЛЬНИК, заслужений юрист України;
- ♦ Микола ОНІЩУК, голова редакційної ради, народний депутат України;
- ♦ Василь ТАЦІЙ, президент Академії правових наук України;
- ♦ Володимир ШАПОВАЛ, Представник Президента у Конституційному Суді України;
- ♦ Юрій ШЕМШУЧЕНКО, директор Інституту держави і права НАН України ім. В. М. Корецького.

- ♦ "Юридичний вісник України" — загальнонаціональний правовий тижневик
- ♦ Редакція газети — колективний асоційований член Спілки юристів України
- ♦ Виходить з квітня 1995 року

- ♦ Засновник — СП "Юрінком Інтер"
- ♦ Головний редактор: Анатолій Штунюк
- ♦ Заступник головного редактора: Володимир Примак
- ♦ Заступник головного редактора: Анжеліка Домбругова
- ♦ Відповідальний секретар: Наталія Трач
- ♦ Редактор відділу юридичної практики: Ірина Діба
- ♦ Редактор відділу новин: Галина Макаренко
- ♦ Юридичний оглядач: Катерина Фоміна
- ♦ Художній редактор: Михайло Черненко
- ♦ Літературний редактор: Ірина Зайцева
- ♦ Комп'ютерна верстка: Роман Родак

Редакційна колегія:
Віктор Ковальський (голова),
Анжеліка Домбругова,
Федір Іллюк,
Галина Макаренко,
Володимир Примак,
Наталія Трач
Анатолій Штунюк